

Forevisning af fuck-fingeren til polititjenestemænd

En analyse af undergrænsen af straffelovens § 121 med særligt fokus på strafbarheden af forevisningen af fuck-fingeren til polititjenestemænd

Showing the middle finger to police officers

An analysis of the lower limit of the Danish Penal Code section 121 focusing on the criminality of the middle finger when shown to police officers

Syddansk Universitet, Odense
Det samfundsfaglige fakultet

Afleveringsdato: 1. juni 2018
Antal anslag: 171.282

Opgaven er udarbejdet af:

Julie Berg Sørensen Jura,

10. semester

Abstract

This master thesis examines the legal aspects of the situation in which a civil citizen shows the middle finger to a police officer. The main purpose of the thesis is to draw the line between the legal and the illegal sphere of The Danish Penal Code section 121.

The Danish Penal Code section 121 criminalizes mockery, insults and other offensive language aimed towards state employees, including police officers. The provision in The Danish Penal Code section 121 is vague and not very accurate in describing the punishable action, which leaves a lot of room for the legal status to be defined in court. As a consequence, the middle finger has several times, in both the media, at court and in the legislation process been subject to a lot of questions and debate.

The analysis in this thesis examines the different factors that the court emphasizes in their assessment of the criminality of the middle finger. The analysis shows that if the offender utters any verbal remarks of offensive character, the showing of the middle finger is criminalized with the verbal insults as one joint offense. A factor, that is often seen in the legal practice, is whether or not there has been bystanders to an episode. The fact that the middle finger is shown under a police operation is seen to be emphasized in different ways in the legal practice, actually both in favour of criminalizing and acquitting. Furthermore, two factors that have been suggested in the legal litterateur to be included is the consideration, is whether or not the insult (e.g. the middle finger) has been damaging to the police officer's ability to perform his duties and whether or not the middle finger is shown numerous times, but these factors are not included in the court room assessments.

The factors are not in any way absolute or a necessity to punishment; the criminalization depends on an assessment of every case by itself and the circumstances which an insult is made under. Therefore, it is not possible to accurately define the line between the legal and the illegal insults against police officers, but only to point out the factors that the court uses in their assessments and the impact these have on the legality of the middle finger.

Furthermore, the analysis shows that there are a number of overlaps between The Danish Penal Code section 121 and the Statute of Order section 3. The question that arises in connection to this, is whether or not that is a problem in regard to the Danish criminal principle of legality and the requirement of predictably in criminal justice. Furthermore, it raises the question of whether or not it is a problem that so many of the cases ends by a fixed-penalty fine. It's not

possible to make a final conclusion in regard to this matter, but it is however interesting to consider.

This thesis also deals with the question of the reasons for criminalizing mockery, insults and other offensive language aimed towards police officers. On other words; What is it that the legislator wants to protect? The thesis concludes that both the respect for the police as a public institution and their reputation, and the consideration for the individual police officer is the reason for criminalizing mockery, insults and other offensive language aimed towards state employees.

Finally, the thesis discusses whether or not it seems necessary to criminalize the middle finger. There seems to be both arguments for and against a criminalization. It seems reasonable to state that the police, as a law enforcer with the right to use physical force against the citizens, has to expect that this will trigger a negative response from the citizens in some cases, and not always letting this lead to punishment. On the other hand, there seems to be a certain signal in criminalization, signaling that people need to respect the authorities and the democracy.

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	6
1.1 Problemformulering	7
1.2 Afhandlingens opbygning	7
1.3 Metode	8
1.3.1 Metodiske overvejelser	8
1.3.2 Udvælgelse af retspraksis	10
1.4 Afgrænsning	11
1.5 Begrebsafklaring	12
1.5.1 Fuck-fingeren.....	12
1.5.2 Polititjenestemand	12
1.5.3 Ringeagtsytring.....	12
2. Bestemmelsen i straffelovens § 121	13
2.1 Historisk	13
2.2 Formål	14
2.3 Straffen	15
2.4 Fortolkning	15
2.4.1 Hån, skældsord eller anden fornærmelig tiltale.....	15
2.4.2 Den beskyttede personkreds	16
2.4.3 Under udførelsen af hans tjeneste eller hverv eller i anledning af samme	16
2.4.4 Tilregnelse	19
2.4.5 Overfaldsbetingelsen	20
2.4.6 Fuldbyrðelsesmomentet.....	23
3. Bestemmelsen i ordensbekendtgørelsens § 3, stk. 1	25
3.1 Fortolkning	26
3.1.1 Anden fornærmelig optræden.....	26
3.1.2 Den offentlige orden.....	27
3.1.3 Tilregnelse	27
3.1.4 Fuldbyrðelsesmomentet.....	27
3.1.5 Den offentlige orden	28
4. Momenter af betydning for strafbarheden af fuck-fingeren	28

4.1 Fuck-fingeren forevises i nær sammenhæng med fremsættelsen af andre ringeagtsytringer	29
4.2 Fuck-fingeren forevises foran udenforstående personer/i det offentlige rum	33
4.3 Gerningsmanden er til skade for politiets arbejde	37
4.4 Fuck-fingeren forevises gentagne gange.....	39
4.5 Fuck-fingeren forevises i tilknytning til en igangværende anholdelsessituation/politiforretning	41
4.6 Politiets opførsel.....	46
4.7 Hensynet til at gerningsmanden er påvirket af alkohol eller euforiserende stoffer	47
4.8 Betragtninger vedrørende fuck-fingerens symbolik i retspraksis	48
4.9 Sammenfatning på analysen	50
4.9.1 Momenterne	50
4.9.2 Hvad skal momenterne belyse?	51
4.9.3 Valget mellem straffeloven § 121 og ordensbekendtgørelsens § 3, stk. 1	52
4.9.4 Analysens svagheder	54
5. Beskyttelseshensynet.....	55
5.1 Politiets omdømme eller den enkelte polititjenestemand?.....	55
5.2 Respektpakkens betydning for beskyttelseshensynet.....	59
6. Er det nødvendigt at kriminalisere forevisningen af fuck-fingeren?	60
7. Retssikkerhedsmæssige overvejelser	65
7.1 Det strafferetlige legalitetsprincip	65
7.2 Bødeforlægs betydning for retstilstanden.....	68
8. Konklusion.....	69
9. Litteratur	73

1. Indledning

*”Der er jo ingen respekt for offentlige myndighedspersoner længere, som der var i gamle dage. Det går ud over politiet [...]”*¹

Sådan udtalte Claus Oxfeldt, formand for politiforbundet, i 2014. De senere år har netop respekt for politiet og andre offentligt ansatte været særligt debatteret på Christiansborg, hvilket førte til, at folketinget i december 2016 indførte den såkaldte Respektpakke,² som indeholdt en række tiltag, som havde til formål at øge respekten for de offentligt ansatte.

Der er næppe stor uenighed om, at politiet er et nødvendigt onde i samfundet – forstået på den måde, at politiet ikke ville være nødvendigt, hvis alle overholdt loven. I den perfekte verden ville det således ikke være nødvendigt overhovedet at have et politi. Politiets opgaver spænder bredt: forebyggelse, afværgelse, opklaringsarbejde, kontrol og meget mere.³ Noget af det, som dog særligt kendetegner politiet er, at de har en lovfæstet ret til at foretage handlinger, som er strafbare for den civile borger. F.eks. har politiet ret til, under iagttagelse af visse regler, at anvende vold under en anholdelse og ret til at frihedsberøve en person, som er mistænkt for et strafbart forhold. Dette fører, naturligt nok, til at der opstår en række konfrontationer mellem borgerne og politiet. I et forsøg på at beskytte offentligt ansatte, herunder polititjenestemænd, navnlig fordi disse er i en mere udsat position end andre arbejdstagere, er der i straffeloven indsat en række regler, som søger at beskytte offentligt ansatte. Som eksempel herpå kan nævnes straffelovens § 119, stk. 3, som kriminaliserer det at lægge hindringer i vejen for udførelsen af offentligt ansattes hverv, straffelovens § 119, stk. 1, som kriminaliserer vold og trusler mod offentligt ansatte, samt straffelovens § 121, som kriminaliserer de verbale og non-verbale ringeagtstringer, som offentligt ansatte risikerer at blive overfuset med. Sidstnævnte bestemmelse er genstand for indeværende afhandling.

Straffelovens § 121 kriminaliserer *”hån, skældsord eller anden fornærmelig tiltale”*. I relation hertil opstår særligt spørgsmålet – hvor meget skal der til før noget kan karakteriseres som hån, skældsord eller anden fornærmelig tiltale? Hvor går grænsen mellem straffrie og strafbare ytringer? Og hvordan trækker man denne grænse i praksis? Det er blandt andet disse spørgsmål,

¹ https://www.avisen.dk/politiet-folk-har-ingen-respekt-for-os_254560.aspx [29/05/2018]

² Aftale om Respektpakke I: Respekten for det fælles, som udmøntede sig i Lov 2016-12-27 nr. 1728 om ændring af straffeloven, lov om fuldbyrdelse af straffeloven m.v. og forskellige andre love (Øget respekt for det offentlige rum, offentlige myndigheder og personer i offentlig tjeneste m.v.). Herefter blot omtalt som ”Respektpakken”.

³ Lovbekendtgørelse 2015-08-20 nr. 956 om politiets virksomhed § 2

som vil blive belyst og forsøgt besvaret i indeværende afhandling. Fokus vil blive rettet mod den non-verbale ringeagtsytring ”fuck-fingeren”, idet denne i både domspraksis, medierne og i den juridiske litteratur har givet anledning til en vis debat og tvivl, i modsætning til en række andre ringeagtsytringer, som domspraksis mere eller mindre har kategoriseret som altid værende strafbare.⁴

Et særligt interessant element i vurderingen af, hvor grænsen for det strafbare område skal trækkes, er formålet med bestemmelsen, herunder særligt bestemmelsens beskyttelsesinteresse. Hvad søges der opnået med at kriminalisere f.eks. en fuck-finger? Er det for at få befolkningen til at udvise en større respekt for politiet som helhed? Eller er det for at beskytte den enkelte polititjenestemand mod at blive personligt krænket? Disse overvejelser vil ligeledes blive inddraget i nærværende afhandling.

1.1 Problemformulering

Ovenstående betragtninger munder ud i en problemformulering med følgende ordlyd:

Hvor går den strafbare undergrænse af straffelovens § 121 i relation til forevisningen af fuck-fingeren overfor polititjenestemænd og hvilke momenter har betydning for fastlæggelsen af denne undergrænse? Hvad er beskyttelseshensynet bag bestemmelsen og hvilken betydning har det i praksis?

1.2 Afhandlingens opbygning

Første del af denne afhandling indeholder en redegørelse for straffelovens § 121 og ordensbekendtgørelsens § 3, stk. 1, herunder en fortolkning af bestemmelserne, med henblik på at klarlægge lovgrundlaget for afhandlingen og samtidig danne rammerne for den efterfølgende analyse af retspraksis. Fortolkningen af bestemmelserne tager særligt udgangspunkt i bestemmelsernes ordlyd og hvordan disse er fortolket i den juridiske litteratur og i retspraksis indtil nu. Eventuelle usikkerheder omkring fortolkning af bestemmelserne vil blive belyst og forsøgt opklaret.

Herefter vil en række trykte og utrykte domme blive analyseret med henblik på at fastslå hvilke momenter, der har betydning ved vurderingen af, om forevisningen af fuck-fingeren i en given

⁴ Som eksempel på ringeagtsytringer, der som udgangspunkt altid vil føre til domsfældelse, uanset hvilke omstændigheder disse er fremsat under, kan nævnes: ”fascistsvin”, ”bøsserøv” og ”nazist”.

situation kan anses for strafbar i medfør af straffelovens § 121. De enkelte momenter vil i den forbindelse blive analyseret og diskuteret med det formål at vurdere sagligheden og hensigtsmæssigheden af disse. I analysen inddrages herudover et antal domme om overtrædelse af ordensbekendtgørelsens § 3, stk. 1, med henblik på at fastslå i hvilket omfang der er et overlap mellem de to bestemmelser, og samtidig for at identificere på hvilke måder de to bestemmelser adskiller sig fra hinanden.

Herefter vil det blive undersøgt og diskuteret hvad beskyttelseshensynet bag kriminaliseringen af ringeagtsytringer mod polititjenestemænd er, og i forlængelse heraf vil det ligeledes blive diskuteret, om det overhovedet er nødvendigt med en kriminalisering af forevisningen af fuck-fingeren.

Endvidere vil der blive gjort nogle retssikkerhedsmæssige overvejelser i relation til det strafferetlige legalitetsprincip, på baggrund af en svingende retspraksis og det overlap, som er mellem straffelovens § 121 og ordensbekendtgørelsens § 3, stk. 1. Der vil ligeledes blive set nærmere på betydningen af, at så mange sager om forevisningen af fuck-fingeren til polititjenestemænd afgøres med et bødeforlæg.

1.3 Metode

1.3.1 Metodiske overvejelser

Denne afhandling er en retsdogmatisk analyse af gældende ret. Gældende ret defineres her som de juridiske regler, der på nuværende tidspunkt danner grundlag for afgørelsen af retlige konflikter og andre dispositioner af retlig karakter.⁵ Afhandlingen vil således beskrive, analysere og systematisere gældende ret.

I et forsøg på at fastlægge gældende ret vil forskellige retskilder blive inddraget, herunder blandt andet domstolspraksis, forarbejder og lovens ord. Der vil således være tale om en subjektiv lovfortolkning, idet ikke alene lovens ordlyd vil blive analyseret, men også forarbejder i høj grad vil blive inddraget.⁶ Herudover vil der blive inddraget egne betragtninger og erfaringer fra mit studiejob hos Statsadvokaten i Viborg, hvor jeg det seneste halvandet år primært har

⁵ Riis og Trzaskowski, Skriftlig Jura, side 28

⁶ Ibid., side 34-35

beskæftiget mig med tiltalerejsning i sager om vold, trusler og ringeagtsytringer mod polititjenestemænd for hele Fyn og Jylland.⁷

For så vidt angår retspraksis, vil der i afhandlingen blive inddraget retspraksis fra både byretten, landsretten og Højesteret. Det er almindeligt antaget i litteraturen, at domme afsagt af Højesteret har højere præjudikatsværdi end domme afsagt af landsretten, som har højere præjudikatsværdi end domme afsagt af byretten.⁸ Analysen vil primært inddrage byretsdomme og landsretsdomme, da der tilsyneladende ikke er afsagt Højesteretsafgørelser for så vidt angår forevisningen af fuck-fingeren. At der ikke findes Højesteretsafgørelser om emnet, må således antages at være en metodisk usikkerhed, idet en eller flere Højesteretsafgørelser på området alt andet lige måtte antages at kunne have bidraget væsentligt til fastlæggelsen af gældende ret.

Det er ikke nødvendigvis altid korrekt at sige, at jo ældre en dom er, jo ringere præjudikatsværdi har dommen, men i relation til straffelovens § 121 synes det dog nærliggende at antage, at samfundet og måderne at kommunikere på er i en sådan udvikling, at nyere domspraksis må tillægges noget mere vægt ved fastlæggelsen af retstilstanden end ældre domme. Dette særligt fordi straffelovens § 121 er relativt bredt formuleret og ikke har ændret ordlyd siden 1866. Det er således i høj grad op til domstolene at definere indholdet af bestemmelsen. Anvendelsen af bestemmelsen skal således i høj grad følge tilstande og tendenser i samfundet. Nyere retspraksis vil således også blive tillagt tungere vægt, når retstilstanden skal fastlægges i denne afhandling.

En problemstilling, som ses særlig relevant i indeværende afhandling, er det formodentligt store mørketal⁹ på området om ringeagtsytringer overfor polititjenestemænd. I en rapport fra 2013¹⁰ udledte en arbejdsgruppe, at der eksisterer et vist mørketal vedrørende chikane, trusler mv. mod polititjenestemænd, men at de enkelte politikredse har forskellige opfattelser af størrelsen af et sådant mørketal. Politikredsene udtrykte dog en generel holdning om, at mørketallet afhænger af den enkelte polititjenestemands ”tålegrense”.¹¹ Det er umuligt at gisne om hvor stort

⁷ Det er statsadvokaterne som tager stilling til tiltalerspørgsmålet i sager om overtrædelse af straffelovens § 119, stk. 1 og § 121, når den forurettede er ansat hos politiet, grundet politikredsens egen myndighedsinhabilitet.

⁸ Riis og Trzaskowski, Skriftlig Jura, side 260

⁹ ”Tal for hvor mange tilfælde af en bestemt slags, ofte forbrydelser, der ikke anmeldes eller registreres og derfor ikke bliver offentligt kendte” jf. <http://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=mørketal> [31/05/2018].

¹⁰ Indsats vedrørende chikane, trusler og vold mod ansatte i politi og anklagemyndighed: Rapport udarbejdet af en arbejdsgruppe nedsat med repræsentanter fra Rigspolitiet, Rigsadvokaten, Politiforbundet og Østjyllands Politi, 2013.

¹¹ Ibid., side 19.

et mørketal, der er, men det må formodes at mørketallet særligt er stort når det gælder ringeagtsytringer mod polititjenestemænd, frem for f.eks. trusler og vold. Det synes altså ikke at forekomme urealistisk, at mange polititjenestemænd ofte ser fuck-fingre rettet mod dem, men vælger at kigge den anden vej eller blot vælger at håndtere situationen med en snak med gerningsmanden på stedet uden at registrere en sag på det. At der måske er et stort mørketal bevirker, at den reelle retstilstand, som denne sker på gaden og ikke kun i retten, bliver svær at fastlægge, idet det selvsagt alene er de skrevne sager, som kan belyse retstilstanden i indeværende afhandling. Derudover afgøres rigtig mange sager med et bødeforlæg, og disse sager bliver således aldrig blevet prøvet for en domstol, hvis gerningsmanden erkender forholdet og vedtager bøden. Dette vanskeliggør også fastlæggelsen af retstilstanden på området, da en stor del af sagerne således ikke bliver prøvet ved en domstol. Dette vil blive behandlet mere dybdegående i afhandlingens afsnit 7.2.

En anden særlig problemstilling i denne type sager er, at sagerne ofte er meget konkret begrundede. Gerningsindholdet i straffelovens § 121 er ganske bredt og ukonkretiseret, og det er ofte de konkrete omstændigheder hvorunder en ringeagtsytring bliver fremsat, som får betydning for skyldskendelsen. Dette bevirker, at flere af de domme, som inddrages i afhandlingen vurderes at have en meget lav præjudikatsværdi. I det omfang dommene kommer med mere generelle bemærkninger i dommens præmisser, vil disse selvsagt have højere præjudikatsværdi og vil således blive tillagt mere vægt ved fastlæggelsen af gældende ret end de mere konkret begrundede afgørelser.

Afslutningsvis er det værd at bemærke, at de tiltalte i en stor del af de sager, som inddrages i afhandlingen, har erkendt forholdet. Dommeren skal selvsagt altid foretage en vurdering af, om et forhold er omfattet af den bestemmelse, som anklagemyndigheden har henført forholdet under i den rejste tiltale. Det er dog nærliggende at formode, at retten ikke har overvejet skyldsspørgsmålet indgående i de situationer, hvor den tiltalte har erkendt, og ikke ved sin forsvarer har protesteret imod, at forevisningen af fuck-fingren i den givne situation er omfattet af straffelovens § 121. At lægge disse domme til grund i analysen giver således en lille retskildemæssig usikkerhed, som ville være mindre, hvis den tiltalte ikke havde erkendt.

1.3.2 Udvælgelse af retspraksis

For at opnå et så klart billede af retstilstanden på området om forevisning af fuck-fingre til polititjenestemænd er al trykt praksis på området inddraget i afhandlingen. Dette er fundet på

<https://pro.karnovgroup.dk>. Herudover inddrages al praksis vedrørende fuck-fingre mod polititjenestemænd, som har kunnet udfindes på Anklagemyndighedens vidensbase.¹² Det skal her ved bemærkes, at de domme som behandles flere gange i afhandlingen, udover en angivelse af hvor disse kan findes, ligeledes vil blive tildelt et kaldenavn for overskuelighedens skyld.

Herudover har jeg via mit studiejob hos Statsadvokaten i Viborg fået kendskab til en række utrykte domme på området, som jeg herefter har søgt og fået aktindsigt i. Jeg har forsøgt, via Statsadvokaten i København, at få oplysninger om sager fra Sjælland og Bornholm (som er det område, som Statsadvokaten i København dækker), hvilket dog ikke har været muligt. Af den utrykte praksis forefindes der således alene praksis fra Jylland og Fyn, hvilket giver anledning til en vis usikkerhed, da praksis *kan* være forskellig fra landsdel til landsdel.

1.4 Afgrænsning

Af hensyn til afhandlingens formål og den problemformulering som afhandlingen tager udgangspunkt i, har jeg fundet det nødvendigt negativt at afgrænse afhandlingens problemfelt.

Afhandlingen er afgrænset til alene at omfatte ringeagtsytringer fremsat overfor polititjenestemænd. Det synes derfor ikke relevant at behandle spørgsmålet om hvilke persongrupper der ellers nyder beskyttelse efter straffelovens § 121. Dette ligeledes fordi problemstillingen om den beskyttede personkreds i sig selv må anses for ganske omfattende at behandle. Også af hensyn til afhandlingens pladmæssige begrænsninger, synes det således ikke hensigtsmæssigt at gå nærmere ind i denne problemstilling.

En anden vinkel på problemstillingen, som synes relevant, er straffelovens § 121's forhold til ytringsfriheden i grundlovens § 77 og Den Europæiske Menneskerettighedskonvention artikel 10. Hensynet til ytringsfriheden vil blive inddraget i begrænset omfang i diskussioner i afhandlingen, men ytringsfriheden vil ikke være genstand for en selvstændig behandling.

En række anden lovgivning, som havde været interessant at inddrage, herunder straffelovens §§ 267-268, som omhandler æreskrænkelser og usande sigtelser, og restaurationslovens § 32,¹³ som omhandler støjende, voldelig, fornærmelig eller lignende adfærd på restaurationer, hol-

¹² <http://www.anklagemyndigheden.dk/da/viden> [31/05/2018]

¹³ Lovbekendtgørelse 2010-01-18 nr. 135 om restaurationsvirksomhed og alkoholbevilling m.v.

des ude af denne afhandling. Det vurderes, at disse kun i ringe grad ville medvirke til at fastlægge retstilstanden ved fuck-fingre mod polititjenestemænd, hvorfor disse bestemmelser ikke vil blive inddraget i afhandlingen.

1.5 Begrebsafklaring

1.5.1 Fuck-fingeren

Gennem hele afhandlingen anvendes begrebet ”*fuck-fingeren*”. I retspraksis og anden litteratur er tegnet også beskrevet som blandt andet ”*mellemfingeren*”, ”*skråt-op tegnet*” og lignende. Der er dog alene tale om en terminologisk forskel, hvorfor tegnet for ensartethedens skyld vil blive kaldt fuck-fingeren gennem hele afhandlingen. I forlængelse heraf synes det relevant kort at definere hvad der skal forstås ved fuck-fingeren, selvom der formentlig er tale om så kendt et tegn, at det nok sjældent volder problemer at definere.

Tegnet forevises ved at knytte hånden, dog således at langefingeren ikke bøjes men strækkes, mens ydresiden af hånden peger i retning af den, som tegnet rettes imod. I en rapport udarbejdet den 19. april 1985¹⁴ (herefter omtalt som ”Ringeagtsytringsrapporten fra 1985”), vurderede den nedsatte arbejdsgruppe, at tegnet almindeligvis betyder: ”*Du (I) kan stikke det skråt op i røven*” og sidestiller forevisningen af tegnet med det verbale udtryk: ”*rend mig i røven*”.¹⁵

1.5.2 Polititjenestemand

For overskueligheden og ensartethedens skyld anvendes begrebet ”*polititjenestemand*” gennem hele afhandlingen om både politibetjente, politiassistenter og politikommisærer, uagtet hvad de ellers omtales som i litteratur eller domme, som der henvises til.

1.5.3 Ringeagtsytring

Begrebet ”*ringeagtsytring*” bruges gennem hele afhandlingen om ord som udtrykker en vis form for misbehag. Der er således tale om både verbale og non-verbale udtryk (og dermed også forevisning af fuck-fingeren), men ”*ringeagtsytring*” er ikke i denne afhandling begrænset til kun at blive brugt om ord, som er omfattet af straffelovens § 121. At en ytring i afhandlingen

¹⁴ Rapport fra den af justitsministeriets samarbejdsudvalg for politiet den 11. maj 1984 nedsatte arbejdsgruppe vedrørende ringeagtsytringer over for polititjenestemænd (herefter: Ringeagtsytringsrapporten fra 1985)

¹⁵ Ringeagtsytringsrapporten fra 1985, side 29

omtales som en ringeagtsytring er således ikke ensbetydende med, at der dermed er taget stilling til ytringens strafbarhed.

2. Bestemmelsen i straffelovens § 121

2.1 Historisk

Krænkelser af statsmagten, hvad end dette har været kongen eller regeringen, er altid blevet straffet strengt; herunder også de verbale krænkelser.¹⁶ Det var f.eks. efter Christian 5.'s Danske Lov strafbart at tale ilde om regeringen.¹⁷ Der var således ikke tale om et nyt fænomen, da det ved Almindelig borgerlig Straffelov af den 10. februar 1866 blev indført, at den som med hån, skældsord eller anden fornærmelig tiltale overfaldt en embedsmand eller nogen af de i dagældende §§ 98-100 omhandlende personer¹⁸ under udførelsen af deres embede, bestilling eller i anledning af samme, skulle straffes med fængsel eller bøder. Det fremgik dog endvidere af samme lov, at der ved straffastsættelsen skulle tages hensyn til om embedsmanden selv ved sin urigtige adfærd, havde givet anledning til gerningen.

Straffelovens § 121 i sin nuværende form blev indført ved Borgerlig Straffelov af 15. april 1930 og var stort set identisk med ovenfor nævnte bestemmelse i Almindelig borgerlig Straffelov af 1866's § 101. Bestemmelsen har således på nuværende tidspunkt følgende ordlyd:

”Den, som med hån, skældsord eller anden fornærmelig tiltale overfalder nogen af de i § 119 nævnte personer under udførelsen af hans tjeneste eller hverv eller i anledning af samme, straffes med bøde eller fængsel indtil 1 år.”

At bestemmelsen stort set har samme ordlyd i dag, som den havde i 1866, må anses for bemærkelsesværdigt – særligt fordi samfundet og omgangstonen har ændret sig betydeligt siden 1866. Dette må dog begrundes i, at gerningsindholdet ikke er særlig præcist beskrevet og dermed må anses for en retlig standard,¹⁹ hvor *hån, skældsord eller anden fornærmelig tiltale* derfor må søges defineret af domstolene. At denne definition kan være svær at fastlægge i et samfund med

¹⁶ Greve, Bånd på hånd og mund, side 107

¹⁷ Ibid., side 108

¹⁸ ”Embedsmænd, Amsraadsmedlemmer, Sogneforstandere eller lignende valgte Ihænderhavere af offentlig Myn- dighed, Skildvagter, Militairpatrouille eller andre udkommanderede Militairpersoner, (underordnede) Rets- eller Politibetjente, Toldassistenter, Sognefogder, Stævningmænd eller andre lignende offentlige Bestillingsmænd”

¹⁹ Defineres af Peter Blume i *retssystemet og juridisk metode*, jurist- og økonomiforbundets forslag, 2011, som en regel der ” [...] angiver et formål eller retningslinje uden at fastlægge, hvorledes det skal realiseres. Herved tilvejebringes der fleksibilitet og mulighed for løbende at tilpasse praksis i overensstemmelse med lovens formål”

skiftende normer for blandt andet kommunikation og sprogbrug, ses blandt andet af denne fremstilling. At der er tale om en retlig standard med skiftende gerningsindhold ses herudover af et tilfælde, hvor en person i 1899 blev kendt skyldig i overtrædelse af bestemmelsen for at have tiltalt en præst med ”du”.²⁰ Dette er selvsagt ikke længere omfattet af bestemmelsens anvendelsesområde.

2.2 Formål

Carl Torp anfører, i sin straffelovsbetænkning fra 1917, at angreb på den offentlige myndigheds organer under eller i anledningen af deres hverv, må anses for angreb på den offentlige myndigheds frie og sikre udøvelse. Det særlige værn for myndighedspersoner tjente således også, ifølge Carl Torp, til hævde af selve myndigheden og dennes uforstyrrede virke.²¹

I straffelovsbetænkning fra 1917 (udgivet 1923),²² som blev til Borgerlig Straffelov af 1930, udtalte dele af kommissionen, at der for de omfattede personer var trang til en særlig beskyttelse, fordi deres hverv medførte, at de i særlig grad var udsatte for angreb og fordi hensynet til ro og orden i samfundet krævede, at der ikke læggedes hindringer i vejen for disses frie udførelse af deres tjeneste.²³

Stephan Hurwitz anfører om emnet, at der er trang til en strafferetlig beskyttelse af myndighedsudøvelsen, og dels for at sikre det offentliges interesser i gennemførelsen af påbud og forbud, dels for at værne om de personer, som optræder på vegne af de offentlige myndigheder mod den særlige risiko for overfald og forulempelser, som deres stilling som myndighedsudøvere giver anledning til.²⁴

Formålet med bestemmelsen ses således oprindeligt at have været at beskytte myndighedspersoner, sikre en fri myndighedsudøvelse, samt at opretholde ro og orden i samfundet. Hvorvidt bestemmelsen på nuværende tidspunkt af domstolene bliver fortolket i overensstemmelse hermed eller om beskyttelsehensynet har ændret sig, vil blive behandlet under afsnit 5, hvorfor dette ikke vil blive behandlet yderligere her.

²⁰ UfR 1899.773 H

²¹ Torp, Carl, »Betænkning angaaende de af den under 11. August 1905 nedsatte Straffeloven udarbejdede Forslag indeholdende Udkast til Love vedrørende den borgerlige Straffelov med Motiver«

²² Betænkning afgiven af straffelovskommissionen af 9. november 1917 (udg. år 1923), side 232

²³ Ibid., side 231

²⁴ Hurwitz, Den Danske Kriminalret: Speciel del, side 34

2.3 Straffen

I Almindelig borgerlig Straffelov af 1866 foreskrev § 101, at overtrædelse af bestemmelsen skulle ”*straffes med Fængsel eller Bøder.*” Ved indførelsen af Borgerlig Straffelov i 1930 blev strafferammen fastsat til ”*Bøde eller Hæfte eller med Fængsel indtil 6 Maaneder*”, hvilket forblev strafferammen indtil indførelsen af Respektpakken i 2016, med undtagelse af en ændring fra hæftestraf til fængselstraf ved afskaffelsen af hæftestraf i år 2001.^{25 26}

I 2002 gennemgik Straffelovrådet straffene i hele straffeloven, blandt andet med henblik på at vurdere om strafferammerne i straffeloven var passende.²⁷ Heri konkluderede Straffelovrådet, at straffen for overtrædelse af straffeloven § 121, blandt andet under hensyn til sammenhængen i straffeloven, måtte anses for passende. Der blev derfor ikke foreslået ændringer i straffen for overtrædelse af straffelovens § 121 på daværende tidspunkt.²⁸

I Respektpakken, som trådte i kraft den 28. december 2016, blev strafferammen hævet fra 6 måneders fængsel til 1 års fængsel. Dette med henblik på at hæve normalstraffen, som på daværende tidspunkt var en bøde på 3.000 kr., til en bødestraf på minimum 5.000 kr.²⁹ Betydningen af Respektpakken vil blive behandlet under afsnit 5.2, hvorfor den ikke vil blive behandlet yderligere her.

2.4 Fortolkning

2.4.1 Hån, skældsord eller anden fornærmelig tiltale

Ved kriminaliseringen af hån, skældsord eller anden fornærmelig tiltale kriminaliseres en adfærd, som ikke i almindelighed er strafbar.³⁰ Herved forstås, at en række af de ringeagtsytringer, som er strafbare at fremsætte i medfør af straffeloven § 121, alene er strafbare når de fremsættes overfor den beskyttede persongruppe, men ikke er strafbare når de fremsættes overfor andre personer (medmindre der er tale om overtrædelse af regler i straffelovens §§ 267-275 om æreskrænkelser, injurier mv.).

²⁵ <http://denstoredanske.dk/index.php?sideId=95121> [31/05/2018]

²⁶ Lov nr. 433 31.5.2000 (Lov om ændring af forskellige lovbestemmelser i forbindelse med gennemførelsen af en lov om fuldbyrdelse af straf m.v.)

²⁷ Straffelovrådets betænkning om straffastsættelse og straffeloven (betænkning 1424/2002)

²⁸ Ibid., side 515

²⁹ Almindelige bemærkninger til Forslag til Lov om ændring af straffeloven, lov om fuldbyrdelse af straffeloven m.v. og forskellige andre love (2016/1 LSF 73), afsnit 2.6.2

³⁰ Greve og Elholm, Forbrydelserne, side 60

Straffelovens § 121 kriminaliserer *hån, skældsord eller anden fornærmelig tiltale*. Som tidligere anført, er der tale om en retlig standard, idet hån, skældsord eller anden fornærmelig tiltale nærmere må søges defineret af domstolene. At hån, skældsord eller anden fornærmelig tiltale gøres strafbar, medfører dog ikke, at enhver tilsidesættelse af god tone overfor politiet dermed anses for ulovlig.³¹ Afgørelsen af, om der er tale om hån, skældsord eller anden fornærmelig tiltale må i vidt omfang bero på en vurdering af grovheden af den omhandlende ringeagtsytring. Som eksempel er visse udtryk så grove, at de isoleret set udgør en overtrædelse af bestemmelsen, uden skelen til de faktiske omstændigheder, herunder f.eks. ord som ”nazi”, ”fascist”, ”hippo” og lignende.³² Da der i denne afhandling fokuseres på undergrænsen af straffeloven § 121, vil der ikke blive gået nærmere i dybden med denne type ringeagtsytringer, som utvivlsomt kan anses for omfattet af bestemmelsen.

Hån, skældsord eller anden fornærmelig tiltale er dog ikke begrænset til kun at gælde verbale ringeagtsytringer. Også non-verbale ringeagtsytringer (herunder fuck-fingeren som er genstand for denne afhandling) kan henføres under bestemmelsen.³³

2.4.2 Den beskyttede personkreds

Det følger af ordlyden af straffelovens § 121, at bestemmelsen beskytter ”*de i § 119 nævnte personer*”. Personerne defineres i bestemmelsen som dem ”[...] *hvem det påhviler at handle i medfør af offentlig tjeneste eller hverv under udførelsen af tjenesten eller hvervet eller i anledning af samme*”.³⁴ Dette kan give anledning til tvivl, men da nærværende afhandling alene drejer sig om ringeagtsytringer fremsat overfor polititjenestemænd, som utvivlsomt er omfattet af bestemmelsen, vil denne del af straffelovens § 121, ikke blive behandlet yderligere.

2.4.3 Under udførelsen af hans tjeneste eller hverv eller i anledning af samme

Ifølge ordlyden af straffelovens § 121, er det en betingelse for strafansvar, at overfaldet sker under udførelsen af den forurettedes tjeneste eller hverv eller i anledningen af samme. Hurwitz

³¹ Toftegaard, Elholm & Jakobsen, Kommenteret straffelov, speciel del, side 104

³² Ringeagtsytringsrapporten fra 1985, side 6

³³ Krabbe, Borgerlig straffelov, side 260, samt f.eks. AM2009.11.16Ø (tiltalte dømt for overtrædelse af straffeloven § 121 for at ”heile” mod polititjenestemænd), TfK 2001.113 (tiltalte dømt for at have kastet tomater mod polititjenestemænd) og dom afsagt af retten i Odense den 10. april 2014 (Domhus-dommen) (tiltalte dømt for forevisningen af fuck-fingeren til to polititjenestemænd)

³⁴ Straffelovens § 119, stk. 1, 1. pkt.

anfører herom, at det synes rimeligst at forstå bestemmelsen således, at den ikke omfatter ringeagtsytringer, som er uden relation til den forurettedes offentlige hverv.³⁵

Der er sjældent tvivl om, hvorvidt en ringeagtsytring fremsættes under udførelsen af polititjenestemandens tjeneste eller hverv, da det oftest er uomtvisteligt, om en polititjenestemand er på arbejde eller ej. Dette led af bestemmelsen giver således ikke megen anledning til tvivl. Tvivlen vil nærmere opstå i de situationer, hvor en polititjenestemand bliver udsat for et overfald på et tidspunkt, hvor han ikke er i tjeneste. Spørgsmålet er således i disse situationer, om angrebet kan siges at være sket *i anledningen af hans tjeneste*. I et svar på et spørgsmål fra Folketingets Retsudvalg den 28. november 2013, anførte Justitsministeriet, vedrørende overfald begået mod offentligt ansatte begået uden for deres arbejdstid, at straffelovens § 119, stk. 1, (og dermed også straffelovens § 121) også omfatter de situationer, hvor overfaldet begås udenfor arbejdstiden, hvis der i retten kan bevises en sådan forbindelse mellem overfaldet og den forurettedes offentlige tjeneste, at forholdet må anses for begået i anledningen heraf.³⁶ En indikator for at en ringeagtsytring er sket i anledning af tjenesten, kan f.eks. være, om gerningsmanden og forurettede tidligere har stødt på hinanden, mens den forurettede polititjenestemand var i tjeneste, eller hvis gerningsmanden selv italesætter under overfaldet, at den forurettede er polititjenestemand. Ligeledes må det antages, at hvis der fremsættes ytringer som f.eks. ”pansersvin” eller andet som refererer til forurettedes hverv, vil der også være den fornødne forbindelse. I landsretssagen UfR 1982.698 V blev en DSB-ansat udsat for et voldeligt overfald fra en gerningsmand, som en måned tidligere var blevet efterladt i Kalundborg af forurettede. I forbindelse med overfaldet udtalte gerningsmanden, at forurettede ikke skulle efterlade folk i Kalundborg. På baggrund heraf fandt landsretten, at der var en sådan forbindelse mellem voldsudøvelsen og forurettedes tjeneste, at forholdet var omfattet af straffelovens § 119, stk. 1 (som har samme beskyttelsesobjekt, som straffelovens § 121, da denne henviser til straffelovens § 119, stk. 1).

Herudover er der også problemstillingen om hvorvidt personer, som tidligere har været offentligt ansat, stadig nyder beskyttelse efter bestemmelsen efter fratædelsen. Stephan Hurwitz anfører herom, at bestemmelsen som udgangspunkt forudsætter, at den forurettede på gernings-

³⁵ Hurwitz, Den Danske Kriminalret: Speciel del, side 41

³⁶ <http://www.ft.dk/samling/20131/almdel/reu/spm/35/svar/1092835/1305486/index.htm> [31/05/2018]

tidspunktet endnu er i den pågældende tjeneste, men at der ud fra en analog anvendelse af bestemmelsen også er mulighed for at straffe angreb på forhenværende tjenestemænd, hvis anledningen til ringeagtsytringens fremsættelse er forhold hidrørende fra tjenestetiden.³⁷ Der kan både argumenteres for og imod denne opfattelse. For taler, at den personlige krænkelse af den forurettede vel er lige stor uanset om han er ansat eller tidligere ansat polititjenestemand. Modsat taler dog, at en tidligere polititjenestemand ikke ses at være omfattet af bestemmelsens ordlyd, og at politiets omdømme ikke synes at lide skade ved at en tidligere polititjenestemand, som nu er i civil, udsættes for ringeagtsytringer. Det synes dog mest korrekt at anse en tidligere ansat som en civil, som ikke skal nyde samme beskyttelse som tjenestegørende polititjenestemænd.

Ligeledes kan der også rejses spørgsmålet om, hvorvidt ytringer fremsat overfor en polititjenestemand i tjeneste, men hvor ytringen ikke relaterer sig til tjenesten, er omfattet af bestemmelsen. Stephan Hurwitz har vedrørende dette spørgsmål anført, at det må synes rimeligt at forstå bestemmelsen således, at den ikke omfatter beskyldninger, der er uden relation til den forurettedes offentlige hverv, selvom disse fremsættes under udførelsen af tjenesten.³⁸ Dette synes dog som en besynderlig konstellation, som næppe tænkes relevant i praksis. Det forekommer mere teoretisk end praktisk, at gerningsmanden skulle argumentere for at en fremsat ringeagtsytring blev fremsat mod polititjenestemanden som privatperson, mens han var i tjeneste, og ikke imod ham i hans egenskab af polititjenestemand. Det følger da også af ordlyden af straffelovens § 121, at ringeagtsytringen er omfattet, hvis den fremsættes ”under udførelsen af tjenesten”, og heri synes ikke at kunne indfortolkes et krav om, at ytringen ligeledes skal relatere sig til tjenesten, så længe ytringen fremsættes under udførelsen af tjenesten.

I kravet om, at overfaldet skal ske under udførelsen af den forurettedes tjeneste eller hverv eller i anledningen af samme, har domstolene herudover indfortolket, at der skal være tale om lovlige tjenestehandlinger – hvilket medfører, at ringeagtsytringer som fremsættes overfor polititjenestemænd, som er i gang med at foretage en ulovlig tjenestehandling (f.eks. en anholdelse som senere viser sig at være ulovlig), ikke er omfattet af gerningsindholdet i bestemmelsen. I TfK 2010.411 frifandt landsretten således en person for overtrædelse af blandt andet straffeloven § 121, med henvisning til, at polititjenestemanden var i gang med en anholdelse, som ikke kunne

³⁷ Hurwitz, Den Danske Kriminalret: Speciel del, side 36 og 41.

³⁸ Ibid., side 41.

anses for en lovlig tjenestehandling, og derfor kunne handlinger, der blev udført af den tiltalte ikke henføres under straffeloven § 121.³⁹ Denne konstellation må begrundes med, at når en tjenestehandling ikke kan anses for lovlig, skal polititjenestemanden ikke nyde samme beskyttelse som ellers. Polititjenestemanden anses således for civilperson i disse tilfælde. Såfremt der ikke i den konkrete sag er en anden bestemmelse som kriminaliserer adfærden (f.eks. ordensbekendtgørelsen § 3, stk. 1, eller straffeloven § 267) vil fremsættelsen af ringeagtsytringer således ikke kunne straffes, hvis ikke tjenestehandlingen kan anses for lovlig.

Det synes særlig naturligt at have et sådant krav om tjenestehandlingens lovlighed ved overtrædelser af straffelovens § 119, stk. 1, (som omhandler vold og trusler mod personer i offentlig tjeneste), idet nødværge må anses for tilladt overfor uretmæssige/ulovlige tjenestehandlinger.⁴⁰ Helt samme hensyn kan næppe overføres vedrørende fremsættelsen af ringeagtsytringer, da fremsættelsen heraf næppe kan anses for nødværge. At kravet om at tjenestehandlingen skal være lovlig før polititjenestemanden nyder beskyttelse efter straffeloven § 121 dog alligevel er til stede, kan eventuelt begrundes med et hensyn til, at man ønsker at give folk en fuldstændig frihed til at udtrykke utilfredshed under ulovlige indgreb. Samtidig kan det begrundes med, at en polititjenestemand som foretager et ulovligt indgreb ikke skal nyde samme beskyttelse, når han handler ud over sine beføjelser, da han under disse indgreb må karakteriseres som civil borger.

2.4.4 Tilregnelser

Som det fremgår af straffeloven § 19, 1 pkt., straffes der alene i medfør af straffelovens bestemmelser, når gerningsmanden har forsæt til at begå den givne straffelovsovertrædelse. Dette indebærer et krav om, at gerningsmanden har forsæt til alle dele af gerningsindholdet i den givne strafbestemmelse.⁴¹ For at der kan straffes for overtrædelse af straffeloven § 121, kræves det således, at gerningsmanden har haft forsæt til, med hån, skældsord eller anden fornærmelig tiltale, at overfalde en person, hvem det påhviler at handle i medfør af offentlig tjeneste eller hverv under udførelsen af tjenesten eller hvervet eller i anledning af samme.

³⁹ Dette i overensstemmelse med tidligere domme: UfR 2008.1042 og TfK 2009.346, som førte til frifindelse for overtrædelse af straffeloven § 121 med samme begrundelse.

⁴⁰ Jf. herved betænkningen fra 1917, side 233

⁴¹ Hurwitz, Den Danske Kriminalret: Speciel del, side 41

I Ringeagtsytringsrapporten rapporten fra 1985 sondres der mellem situationer hvor den sigtede har haft forsæt til at fornærme, og situationer hvor fuck-fingeren alene er forevist som udtryk for ligegladhed eller uenighed med den som fuck-fingeren er rettet mod. Kun førstnævnte situation bør, ifølge arbejdsgruppen, give anledning til tiltalerejsning.⁴²

Såfremt gerningsmanden ikke ved, at der er tale om en polititjenestemand, og dermed befinder sig i en faktisk vildfarelse, vil han ikke have det fornødne forsæt og vil derfor ikke kunne straffes for overtrædelse af straffeloven § 121, idet den subjektive ansvarsbetingelse ikke vil være opfyldt i disse tilfælde. Problemstillingen kan særligt tænkes relevant i situationer, hvor polititjenestemænd optræder som civile eller hvor gerningsmanden af andre årsager ikke bemærker politiets uniformering, f.eks. fordi det er mørkt.

Ligeledes kan der opstå situationer, hvor den person, der foreviser tegnet, ikke er klar over tegnets betydning. I et interview i Frederiksborg Amtsavis fra 1985 beskriver to polititjenestemænd f.eks. en situation, hvor to børn foreviste tegnet i den tro at tegnet betød ”tak for hjælpen”.⁴³ Som ovenfor anført må det dog antages, at tegnet i dag er så almen kendt, at en tiltalt næppe under en straffesag vil få succes med at argumentere for, at personen var i en sådan faktisk vildfarelse om tegnets betydning, at det er forsætsudelukkende.

Ligeledes vil gerningsmanden ikke kunne straffes, hvis han ikke har haft forsæt til at polititjenestemanden skulle overheøre/overvære ringeagtsytringen (se hertil straks nedenfor om overfaldsbetingelsen).

2.4.5 Overfaldsbetingelsen

Som det kan læses af straffelovens § 121’s ordlyd, er det en betingelse for opfyldelse af gerningsindholdet, at gerningsmanden *overfalder* den forurettede. Det forudsættes således, at der er tale om et angreb rettet direkte imod den angrebne enten ved mundtlig eller skriftlig tiltale.^{44 45} Med andre ord - ytringen skal fremsættes direkte til polititjenestemanden for at opfylde overfaldsbetingelsen, og betingelsen (og dermed gerningsindholdet) er således ikke opfyldt hvis ytringen fremsættes via en tredjemand. Dette bekræftes også af Rigsadvokaten i en rigs-

⁴² Ringeagtsytringsrapporten fra 1985, side 40.

⁴³ Ibid., side 29

⁴⁴ Krabbe, Borgerlig straffelov, side 260

⁴⁵ Hurwitz, Den Danske Kriminalret: Speciel del, side 40

advokatmeddelelse fra 2017, hvori det ligeledes konstateres at ringeagtsytringer fremsat i telefonsamtaler, breve, e-mails eller lignende også er omfattet.⁴⁶ Dette belyses ligeledes af den retspraksis, som gennemgås straks nedenfor.

I UfR 2015.1873 Ø (herefter omtalt som Klagesags-dommen) blev en person dømt for overtrædelse af straffeloven § 121, for at have sendt en række e-mails til politiets fællespostkasse, hvori der blev fremsat en række ringeagtsytringer om en polititjenestemand. Polititjenestemandens e-mailadresse var sat på ”cc”, således at også han fik e-mailen direkte i sin e-mailindbakke. Landsretten udtalte, at det ikke havde selvstændig betydning for strafbarheden, at e-mailen var sendt som ”cc”, idet e-mailen var kommet direkte i polititjenestemandens e-mailindbakke i overensstemmelse med den tiltaltes hensigt. Derudover blev det af landsretten anført, at det forhold at en række af ringeagtsytringerne ikke var direkte adresseret til polititjenestemanden men nærmere havde karakter af omtale, ikke blev tillagt vægt. Af dommen kan herefter udledes to ting; For det første, at der ikke kræves en fysisk kontakt mellem gerningsmanden og den forurettede polititjenestemand.⁴⁷ Dette i tråd med ovenstående rigsadvokatmeddelelse. Derudover kan det udledes, at der ikke gælder et krav om at selve ordlyden af ringeagtsytringen skal være adresseret til modtageren, altså i tiltaleform, så længe ringeagtsytringen dog stadig fremsættes direkte overfor personen, og der er forsæt hertil. Det må herved bemærkes, at bestemmelsen som udgangspunkt ikke omfatter fornærmelig omtale⁴⁸, men at det synes naturligt nok, ikke at frifinde fordi ordlyden af ytringen ikke er i tiltaleform. Ellers kunne man forestille sig, at det blev relativt nemt at omgå bestemmelsen, ved som gerningsmand, at formulere sætningerne i omtaleform frem for tiltaleform, eventuelt mens der ikke kigges direkte på polititjenestemanden, og dermed blive frifundet, selvom ringeagtsytringen de facto bliver fremsat overfor og er rettet mod den forurettede polititjenestemand. Dette var scenarioet i en sag afsagt af retten i Herning den 31. maj 2012 (herefter omtalt som Bøssemager-dommen)⁴⁹. Sagen omhandlede en mand, som i forbindelse med at han skulle finde sit ID til politiet, som var ved at anholde ham, udtalte noget i retning af ”*Jeg skal lige finde noget ID til denne her bøssemager/bøsserøv*” til sin ekskæreste. Han blev derfor sigtet og tiltalt for overtrædelse af straffelovens § 121, men

⁴⁶ Rigsadvokatmeddelelse – Chikane, trusler og vold mod offentligt ansatte mv. (§ 119, § 119 a og § 121)

⁴⁷ Dette blev ligeledes slået fast i AM 2013.10.23 Ø, hvor den tiltalte blev dømt skyldig i overtrædelse af straffelovens § 121 for ringeagtsytringer fremsat i et brev til en polititjenestemand.

⁴⁸ Krabbe, Borgerlig straffelov, side 260, samt Toftegaard, Elholm & Jakobsen, Kommenteret straffelov, speciel del, side 104

⁴⁹ <https://www.domstol.dk/Herning/nyheder/domsresumeer/Pages/Frifindelseforhånligelletforfornærmeligtiltalemodbetjent-domaf31maj2012.aspx>. [31/05/2018]

blev af byretten frifundet for forholdet, fordi retten fandt, at ytringen ikke var fremsat overfor polititjenestemanden, men overfor ekskæresten. Retten fandt således ikke, at overfaldsbetingelsen var opfyldt.⁵⁰ Ud fra ovenstående betragtninger om, at gerningsmanden ikke kan omgå gerningsindholdet i bestemmelsen ved at omtale en polititjenestemand højlydt og med forsæt til at denne skal overhøre dette, synes dommen ikke korrekt.

I de to sager, UfR 2015.1873 Ø (Klagesags-dommen) og dom afsagt af retten i Herning den 31. maj 2012 (Bøsse-mager-dommen), var faktum noget forskelligt, men problemstillingen var i begge sager dog ens. Problemstillingen var selve betydningen af, at en ytring fremsættes i omtaleform, men hvor gerningsmanden stadig har forsæt til at polititjenestemanden skal overhøre/læse ringeagtsytringen. Dommen ses ikke umiddelbart at være forenelige, da der skete frifindelse i Bøsse-mager-dommen, men domsfældelse i Klagesagsdommen. Ud fra ovenstående betragtninger, synes UfR 2015.1873 Ø (Klagesag-dommen) at være mere korrekt end dommen afsagt af retten i Herning den 31. maj 2012 (Bøsse-mager-dommen), da det som nævnt ikke bør diskuteres, at en ringeagtsytring fremtræder i omtaleform, så længe gerningsmanden har forsæt til, at den som ytringen vedrører, skal høre denne.

Hvorvidt ringeagtsytringer, som fremsættes gennem pressen er omfattet, har været prøvet ved domstolene flere gange. Første gang i UfR 1936.1 H, hvor ringeagtsytringer fremsat i et cirkulære, som blev uddelt vidt og bredt, herunder trykt i en avisartikel, blev anset for omfattet af straffelovens § 121. To år senere, i UfR 1938.576, blev en mand ligeledes kendt skyldig for overtrædelse af straffelovens § 121 for ytringer om den daværende justitsminister, som var fremsat i et åbent brev til ministeren i en avis. I UfR 1963.403 blev en mand derimod frifundet for at have fremsat ringeagtsytringer om en motorsagkyndig i en skrivelse til Justitsministeriet. På baggrund af disse domme, vil det således være mest korrekt at konkludere, at ytringer fremsat gennem pressen er omfattet, såfremt der er forsæt til at den som ringeagtsytringen omhandler, selv skal blive bekendt med ytringen, hvorimod fornærmelig omtale til andre ikke er omfattet (som i UfR 1963.403, hvor den motorsagkyndige blev omtalt i et brev stilet til daværende justitsminister).

⁵⁰ <https://www.domstol.dk/Herning/nyheder/domsresumeer/Pages/Frifindelseforhånliggellerfornærmeligtiltalemodbetjent-domaf31maj2012.aspx> [31/05/2018]

Overfaldsbetingelsen synes dog næppe af afgørende relevans ved diskussionen af fuck-fingeren som ringeagtsytring, idet det i sagens natur er svært at forevise en fuck-finger til en polititjenestemand uden fysisk at være i nærheden af denne. Betingelsen ses heller ikke at have været behandlet i praksis vedrørende fuck-fingeren. Det er dog ikke helt utænkeligt, at overfaldsbetingelsen kan få en rolle i sådanne typer sager. Man kan fx forestille sig at en gerningsmand sender et billede til en polititjenestemand af en fuck-finger eller af ham selv, der foreviser sin fuck-finger. I en sådan situation må overfaldsbetingelsen anses for opfyldt.

2.4.6 Fuldbyrdelesmomentet

Straffeloven § 121 må anses for et adfærdsdelikt. Dette medfører, at gerningsindholdet i bestemmelsen er realiseret, når gerningsmanden har udvist en bestemt adfærd. Strafansvar forudsættes således ikke af en bestemt følgevirkning af adfærden, som det f.eks. er tilfældet med et forårsagelsesdelikt.⁵¹ For at en overtrædelse af straffeloven § 121, kan anses for fuldbyrdet, kræver det således at ringeagtsytringen fremsættes, at den kan anses for hån, skældsord eller fornærmelig tiltale, at den fremsættes overfor én fra den i bestemmelsen nævnte personkreds, og at den retter sig mod den person, som den fremsættes overfor.

Af særlig relevans for fuldbyrdelesproblematikken er de situationer, hvor en ringeagtsytring, som er omfattet af bestemmelsen, fremsættes overfor en person omfattet af bestemmelsens beskyttelsesområde, men hvor den person til hvem ytringen er rettet, ikke hører/ser ringeagtsytringen. Som et tænkt eksempel herpå vedrørende forevisning af fuck-fingeren kan tænkes en situation, hvor en gerningsmand rækker fuck til en polititjenestemand, som dog ikke ser tegnet blive fremsat, f.eks. fordi han er i gang med en anden politiforretning, men hvor forevisningen af tegnet ses og påtales af forurettedes politikolleger. Problemstillingen er således, om forbrydelsen er fuldbyrdet idet ringeagtsytringen fremsættes, eller idet denne høres/ses. Ud fra eksemplet vil spørgsmålet således være: Er forbrydelsen fuldbyrdet idet gerningsmanden viser sin fuck-finger eller idet den forurettede polititjenestemand ser fuck-fingeren?

Problemstillingen ses, bemærkelsesværdigt nok, ikke at være behandlet hverken i forarbejder, retspraksis eller i den juridiske litteratur.

Såfremt gerningsindholdet først anses for fuldbyrdet når ringeagtsytringen ses/høres af adressaten, må der vel teknisk set i ovenstående situation straffeloven for forsøg, altså straffeloven

⁵¹ Vestergaard, Dorph, Rahbæk, Røn og Rørdam, Forbrydelser og andre strafbare forhold, side 6

§ 121, jf. § 21. Dette er da også muligt, da strafferammen er på over 4 måneder, hvilket er betingelsen for at kunne straffe for forsøg, jf. straffelovens § 21, stk. 3. Til støtte for denne løsning kan anføres, at for at et *overfald* (som jo er et krav jf. bestemmelsens ordlyd og ovenfor vedr. overfaldsbetingelsen) kan anses for fuldbyrdet, må det kræves at ringeagtsytringen er kommet til adressatens kundskab – ellers kan det vel næppe karakteriseret som et overfald. Et overfald må forudsætte en form for kontakt mellem gerningsmanden og den forurettede, og såfremt den forurettede polititjenestemand først senere hører om ringeagtsytringen, f.eks. fra sine kollegaer, kan det virke kunstigt at tale om et overfald.

Modsat kan der dog argumenteres for, at den skade som politiets omdømme risikerer at lide (se diskussion heraf under afsnit 5), ikke er afhængig af hvorvidt polititjenestemanden selv overhører ytringen. Derudover kan der argumenteres for, at når der er tale om et adfærdsdelikt, er det selve adfærden der er kriminaliseret (fremsættelsen af ringeagtsytringen) og at gerningsindholdet således er opfyldt allerede ved fremsættelsen og ikke betinget af, at den forurettede overhører ytringen.

Til belysning af problematikken synes det relevant at skele til lignende straffelovsovertrædelser og deres fuldbyrdelsestidspunkt. Straffelovens § 119, stk. 1, om vold og trusler mod personer i offentlig tjeneste, havde, før ændringen af bestemmelsens ordlyd i 2016 med indførelsen af Respektpakken, en ordlyd meget lig straffelovens § 121, hvorfor den nugældende overfaldsbetingelse i straffelovens § 121, også var gældende i den tidligere udgave af straffelovens § 119, stk. 1. Det synes derfor nærliggende at skele til fuldbyrdelsestidspunktet af den tidligere udgave af denne bestemmelse. Ifølge Hanne Rahbæk er en overtrædelse af straffelovens § 119, stk. 1, fuldbyrdet idet truslen fremsættes, idet der er tale om et adfærdsdelikt.⁵² Ud fra disse betragtninger vil det således være nærliggende at konkludere, at også en overtrædelse af straffelovens § 121, er fuldbyrdet allerede ved fremsættelsen af ringeagtsytringen.

Sidste år blev en sag forelagt Statsadvokaten i Viborg, hvor netop fuldbyrdelsesspørgsmålet var særligt relevant. Sagens omstændigheder var, at en arrestant befandt sig i sin celle, da to polititjenestemænd rettede henvendelse til ham. I den forbindelse udtalte arrestanten ”bøsserøv” til en af de tilstedeværende polititjenestemænd. Den polititjenestemand, som ytringen var rettet imod, overhørte dog ikke ytringen, fordi han var i færd med at finde sine nøgler frem, som derfor raslede og overdøvede ringeagtsytringen. Hans kollega på stedet overhørte det dog og

⁵² Vestergaard, Dorph, Rahbæk, Røn og Rørdam, Forbrydelser og andre strafbare forhold, side 62

sigtede gerningsmanden for forholdet. Spørgsmålet blev således, om overtrædelsen af straffelovens § 121 var fuldbyrdet. Statsadvokaten resonerede, at der var en sådan tvivl herom, at der skulle rejses tiltale, således at retten kunne få anledning til at tage stilling hertil, hvorefter Statsadvokaten kunne tilpasse efterfølgende tiltalepraksis herefter. Politikredsen, som skulle rejse tiltale, valgte dog at afgøre sagen med et bødeforlæg, som den tiltalte efterfølgende vedtog. Spørgsmålet om hvorvidt overtrædelsen var fuldbyrdet fik således ikke den prøvelse ved domstolene, som Statsadvokaturen havde tiltænkt. At han hermed erkendte skylden og betalte bødeforlægget har ingen reel retskildemæssig værdi i relation til overfaldsbetingelsen, og det kan således ikke på baggrund af denne sag konkluderes, at fuldbyrdelsesmomentet skal anses for ved fremsættelsen af ringeagtsytringen, blot fordi den tiltalte i denne sag blev ”fundet skyldig” herfor.

Som tidligere nævnt, ses der ikke umiddelbart at være retspraksis, hvor fuldbyrdelsesmomentet er behandlet i relation til straffelovens § 121, eller anden retspraksis hvoraf noget herom kan udledes. Det synes dog mest korrekt at konkludere, på baggrund af bestemmelsens ordlyd, at fremsættelsen af ringeagtsytringen skal overhøres/overværes af den forurettede polititjenestemand, før der kan siges at være tale om et overfald og forbrydelsen dermed fuldbyrdes.

3. Bestemmelsen i ordensbekendtgørelsens § 3, stk. 1

Ordensbekendtgørelsen er udstedt i medfør af politilovens § 23,⁵³ som bemyndiger justitsministeren til at udstede regler om sikring af den offentlige orden, samt beskyttelse af enkeltpersoners og den offentlige sikkerhed med mere. Idéen hermed var at erstatte de lokale politivedtægter med en samlet bekendtgørelse.⁵⁴ Dette skete den 1. juli 2005 med ordensbekendtgørelsen, som samtidig ophævede de tidligere gældende politivedtægter, jf. politilovens § 26, stk. 2. Den relevante bestemmelse at se nærmere på i relation til fremsættelsen af ringeagtsytringer mod polititjenestemænd, er ordensbekendtgørelsens § 3, stk. 1, som på nuværende tidspunkt har følgende ordlyd:

⁵³ LBK nr. 956 af 20/08/2015 (Bekendtgørelse af lov om politiets virksomhed)

⁵⁴ Almindelige bemærkninger: Forslag til Lov om politiets virksomhed Fremsat den 4. februar 2004 af justitsministeren (2003/1 LSF 159)

”Slagsmål, skrigen, råben eller anden støjende, voldelig, fornærmelig eller lignende optræden, der er egnet til at forstyrre den offentlige orden, må ikke finde sted”

Det skal herved bemærkes, at bestemmelsen er stort set identisk med den tidligere normalpolitivedtægts § 3, stk. 1.

Straf for overtrædelse af bestemmelsen forudsætter, at der ikke ved handlingen er begået overtrædelse af straffeloven regler, da forholdet i så fald ville skulle henføres herunder.⁵⁵

Strafpåstanden ved overtrædelse af ordensbekendtgørelsens § 3, stk. 1, for fornærmelig tiltale, er på nuværende tidspunkt som udgangspunkt en bødestraf på 1.500 kr.⁵⁶ Ved indførelsen af bestemmelsen i ordensbekendtgørelsen i 2005 var bødeniveauet på 600 kr.⁵⁷ Der ses således at være sket en stigning i bødeniveauet på 150 % de seneste 13 år. Forhøjelsen er blandt andet sket begrundet i et kriminalpræventivt perspektiv, således at bøder for overtrædelse af ordensbekendtgørelsen opleves som en reel og følelig sanktion afspejlende overtrædelsens karakter.⁵⁸

3.1 Fortolkning

3.1.1 Anden fornærmelig optræden

Begrebet omfatter både freds- og æreskrænkelser, herunder også sigtelser og ringeagtsytringer.⁵⁹ Som eksempel herpå kan nævnes, at personer er blevet dømt for overtrædelse af bestemmelsen, ved at have ytret *”fucking bumser”*⁶⁰ og *”nikkedukker”*⁶¹ til polititjenestemænd. Derudover ses der domsfældelser efter bestemmelsen i situationer, hvor personer har forevist polititjenestemænd fuck-fingeren. Disse gennemgås i afhandlingens afsnit 4.

⁵⁵ Vestergaard, Dorph, Rahbæk, Røn og Rørdam, Forbrydelser og andre strafbare forhold, side 76

⁵⁶ Rigsadvokatmeddelelse af den 15.5.2018 – Ordensbekendtgørelsen, side 2

⁵⁷ Rigsadvokatmeddelelse af den 16.12.2005 - Ordensbekendtgørelsen - Sanktionspåstande i sager om overtrædelse af bekendtgørelse om politiets sikring af den offentlige orden mv. (ordensbekendtgørelsen)-1, afsnit 3, side 2

⁵⁸ Forslag til Lov om ændring af lov om politiets virksomhed samt lov om restaurationsvirksomhed og alkoholbevilling m.v. (2010/1 LSF 102)

⁵⁹ Greve, Bonde og Scharf, Kommenteret normalpolitivedtægt, side 96

⁶⁰ TfK 2016.316/1

⁶¹ TfK 2012.694/1

3.1.2 Den offentlige orden

Ordensbegrebet skal forstås som en afvigelse fra samfundets skik og brug.⁶² Vagn Greve udtrykker det således, at udtrykket *den offentlige orden* rummer en henvisning til, hvad der er en naturlig omgangsform og opførsel i dagens Danmark. Dette påvirkes af både sociale og moralske opfattelser, vurderinger og konventioner og det afhænger samtidig af tid og sted. Ydermere er der tale om en størrelse, som konstant er i udvikling. Det er således ikke enhver tilsidesættelse af god tone, som vil være strafbar i medfør af ordensbekendtgørelsens § 3, stk. 1.

3.1.3 Tilregnelser

I modsætning til straffeloven kræver ordensbekendtgørelsen alene uagtsomhed.⁶³ Ved uagtsomhed skal forstås, at gerningsmanden, uden at have haft forsæt til gerningen, ved sin handling har tilsidesat den agtpågivenhed, som denne har pligt til at udvise.⁶⁴ Dette medfører således, at der rent subjektivt skal ”mindre til” at begå en overtrædelse af ordensbekendtgørelsen end straffeloven.

3.1.4 Fuldblydelsesmomentet

Bestemmelsen kriminaliserer en bestemt type adfærd, og må derfor, i lighed med straffeloven § 121, anses for værende et adfærdsdelikt. Gerningsindholdet i ordensbekendtgørelsens § 3, stk. 1, er således opfyldt når gerningsmanden deltager i slagsmål, skriger, råber eller optræder på anden støjende, voldelig, fornærmende eller lignende måde, som er egnet til at forstyrre den offentlige orden. I modsætning til straffeloven § 121, kan der ikke straffeloven for forsøg på overtrædelse af ordensbekendtgørelsens § 3, stk. 1.⁶⁵

Som det ses af bestemmelsens ordlyd er det tilstrækkeligt at adfærden er *egnet* til at forstyrre den offentlige orden. Dette må, ifølge Ib Henricson, forstås som kriminalisering af en handling som objektivt set er egnet til at forstyrre den offentlige orden, uden at det er nødvendigt at påvise at den offentlige orden rent faktisk er blevet forstyrret.⁶⁶ Dette understøttes ligeledes af

⁶² Henricson, Politiret, side 145

⁶³ Greve, Bonde og Scharf, Kommenteret normalpolitivedtægt, side 94

⁶⁴ RT 1924/25 (se ”ansvaret” side 99)

⁶⁵ Henricson, Politiret, side 146

⁶⁶ Ibid., side 145.

Vagn Greve, som anfører, at handlingen ikke nødvendigvis behøver at have forstyrret den offentlige orden, så længe det kan antages, at handlingen under normale omstændigheder ret hyppigt vil forstyrre den offentlige orden.⁶⁷

3.1.5 Den offentlige orden

I modsætning til straffeloven § 121, er det et krav for anvendelsen af ordensbekendtgørelsens § 3, stk. 1, at gerningen sker *offentligt*. Det følger af ordensbekendtgørelsens § 2, at bekendtgørelsen alene finder anvendelse på veje eller andre steder hvor der er almindelig adgang. Der skal således være tale om et gerningssted hvor offentligheden har almindelig adgang, hvilket således udelukker at bestemmelsen kan anvendes på politiets aflukkede gange og i patruljevogne.⁶⁸ I Ringeagtsytringsrapporten fra 1985 anføres da også, at normalpolitivedtægten (nu: ordensbekendtgørelsen) alene finder anvendelse, når ringeagtsytringen er overværet af en del tilfældige personer, eller at gerningsmanden burde have indset, at dette var en nærliggende mulighed.⁶⁹ Dette stemmer også overens med den ovenfor anførte holdning fremført af Ib Henricson om, at det ikke er nødvendigt at den offentlige orden er blevet forstyrret, men alene at handlingen har været *egnet* til at forstyrre den offentlige orden.

4. Momenter af betydning for strafbarheden af fuck-fingeren

Forevisningen af fuck-fingeren til polititjenestemænd kan bedst betegnes som en ringeagtsytring liggende på grænsen til at være omfattet af både straffeloven § 121 og ordensbekendtgørelsens § 3, stk. 1. Dette ses af, at der er domsfældelser, men også frifindelser for overtrædelse af begge bestemmelser for forevisningen af fuck-fingeren til polititjenestemænd. Dette kan være et udtryk for, at det endnu ikke med sikkerhed er slået fast, hvorvidt forevisningen af fuck-fingeren skal være strafbar eller ej, men kan også blot være et udtryk for, at de konkrete omstændigheder i sagerne har så afgørende betydning for strafbarheden, at fuck-fingeren ikke i sig selv kan stemples som ”lovlig” eller ”ulovlig”. At sagens konkrete omstændigheder bør tillægges vægt, blev også omtalt af landsretten i UfR 2015.1873 Ø (Klagesags-dommen), hvori retten udtalte at: ”*Omstændighederne, hvorunder udsagnet fremsættes, kan tillægges betydning for, hvilken omtale en politiassistent må tåle.*”

⁶⁷ Greve, Bonde og Scharf, Kommenteret normalpolitivedtægt, side 101

⁶⁸ Henricson, Politiret, side 845

⁶⁹ Ringeagtsytringsrapporten fra 1985, side 41

Nedenfor gennemgås en række momenter, som enten domstolene ses at have lagt vægt på i retspraksis vedrørende forevisning af fuck-fingeren til polititjenestemænd, eller som tidligere er blevet behandlet i den juridiske litteratur. Momenterne vil blive analyseret og diskuteret med henblik på at udlede hvor grænsen for det strafbare område af straffelovens § 121, ligger.

Med henblik på at belyse grænsen mellem ordensbekendtgørelsens § 3, stk. 1, og straffelovens § 121, inddrages ligeledes domme, hvor der har været rejst tiltale for overtrædelse af ordensbekendtgørelsens § 3, stk. 1.

4.1 Fuck-fingeren forevises i nær sammenhæng med fremsættelsen af andre ringeagtsytringer

Arbejdsgruppen konkluderede i Ringeagtsytringsrapporten fra 1985, på baggrund af en gennemgang af retspraksis, at forsæt til at fornærme ved forevisningen af fuck-fingeren navnlig kan antages at foreligge, når forevisningen suppleres af verbale ringeagtsytringer.⁷⁰

I AM 2017.06.14 B (herefter omtalt som Cyklist-dommen) blev en mand af byretten kendt skyldig i overtrædelse af straffeloven § 121, for at have give en polititjenestemand fuck-fingeren. Sagens omstændigheder var, at politiet var massivt til stede på en vej, hvor den tiltale mand kom cyklende. Herefter udtalte manden noget i stil med *"her fylder I jo godt"* eller *"der står i flot"*. Ifølge mandens egen forklaring var der tale om en anerkendende bemærkning, men retten lagde til grund, at der var tale om en ironisk udtalelse. Herefter cyklede manden fra stedet og i den forbindelse foreviste han polititjenestemændene på stedet fuck-fingeren. Som begrundelse for domsfældelsen udtalte retten, at det, at give en polititjenestemand fuck-fingeren, måtte karakteriseres som en fornærmelig tiltale, særligt henset til at det skete i forlængelse af en ironisk udtalelse rettet mod politiet.⁷¹ Retten lagde således særlig vægt på, at tegnet blev forevist i forlængelse af en ironisk udtalelse rettet mod politiet, og dette må forstås således, at retten mente, at den ironiske udtalelse underbyggede, at tiltalte havde forsæt til at fornærme. Hertil er det værd at bemærke, at den udtalelse, som manden fremkom med utvivlsomt ikke (isoleret set) kan udgøre en overtrædelse af straffeloven § 121, og formentlig ej heller ordensbekendtgørelsens § 3, stk. 1. Det er således ikke, set i lyset af denne dom, holdbart at postulere, at alene strafbare ringeagtsytringer fremsat sammen med forevisningen af fuck-fingeren, kan gøre fore-

⁷⁰ Ringeagtsytringsrapporten fra 1985, side 40.

⁷¹ Herudover blev det tillagt vægt, at forholdet blev begået i det offentlige rum, hvor politiet var i gang med en politiforretning. Denne del af domsbegrundelsen behandles for overskuelighedens skyld særskilt i afsnit 4.2.

visningen af fuck-fingeren strafbar. Set i lyset af denne dom vil også ironiske, men ikke nødvendigvis strafbare, ytringer, således kunne bevirke at fuck-fingeren ”løftes” til at kunne karakteriseres som en overtrædelse af straffelovens § 121, fordi dette underbygger sigtedes forsæt.

I forhold 2 i TfK 2017.1300 (herefter omtalt som Klaphat-dommen) blev en mand af landsretten fundet skyldig i overtrædelse af straffeloven § 121, for at have forevist en polititjenestemand fuck-fingeren imens han ytrede ”*klaphat*”. Sagens omstændigheder var, at den tiltalte, som kom kørende i sin bil var blevet standset af en politipatrulje, fordi han havde forevist fuck-fingeren til to modkørende politipatruljer, hvoraf den sidste patrulje valgte at vende om og standse ham. I forbindelse med at den tiltaltes bil blev visiteret og han blev testet for narkopåvirkning, tog den tiltalte sin langefinger op til øjet og udtalte ”*klaphat*” til en af polititjenestemændene på stedet. Landsretten begrundede ikke sin afgørelse, men udtalte alene at:

”Anvendelsen af ”skråt op-tegnet” og udtrykket ”klaphat” udgør under disse omstændigheder en overtrædelse af straffeloven § 121.”

Hvad retten præcist har inddraget i vurderingen er således ikke muligt at sige med sikkerhed. Det eneste der med sikkerhed kan udledes er, at retten har tillagt sagens konkrete omstændigheder en vis betydning, jf. ordene ”under disse omstændigheder”. Det må dog af dommen kunne udledes, i lighed med AM 2017.06.14 B (Cyklist-dommen), at det ikke er et krav for at gøre forevisning af fuck-fingeren strafbar i medfør af straffeloven § 121, at den fremsættes sammen med ringeagtsytringer, som isoleret set vil være omfattet af straffeloven § 121. Hermed menes altså, at ordet *klaphat* isoleret set formentlig ikke vil være omfattet af straffelovens § 121. Der ses ikke at være andre domme vedrørende overtrædelse af straffeloven § 121, som omhandler ordet *klaphat*, hvorfor det ikke med sikkerhed kan lægges til grund at ordet *klaphat* er under grænsen for ytringer omfattet af bestemmelsen, men henset til at man i rapporten fra 1984 konkluderede, at ord som *svin* og *idiot* på daværende tidspunkt, lå på grænsen af det strafbare område, og at landsretten i en anden sag (UfR 2012.3166 Ø) udtalte at ordet *ffols* lå under grænsen for det strafbare område af bestemmelsen, vil det dog være nærliggende at postulere at ordet *klaphat* i lyset heraf, som udgangspunkt også isoleret set vil ligge under grænsen for det strafbare område.

I en lidt ældre dom, trykt i TfK 2001.145 (herefter omtalt som Spritbilist-dommen), blev en mand kendt skyldig overtrædelse af straffeloven § 121, for på politiets parkeringsplads ca. kl. 3 om natten, efter at være blevet stoppet i sin bil med alkohol i blodet, at have forevist en

polititjenestemand fuck-fingeren imens tiltalte ytrede *”Du kan få denne her, hvis du skal være så dum”*. Sagens omstændigheder er ikke nærmere belyst i den trykte dom og domsafsigelsen ses ej heller at være begrundet, hvorfor det er vanskeligt at gå nærmere i detaljer med dommen. Det må dog konstateres, at dommen er i tråd med både TfK 2017.1300 Klaphat-dommens forhold 2 og AM 2017.06.14 B (Cyklist-dommen), på den måde at der i alle tre domme er sket domsfældelse for forevisningen af fuck-fingeren sammen med en anden ytring, som isoleret set formentlig ikke kan karakteriseres som en overtrædelse af straffeloven § 121.

I AM.2009.11.16 Ø2 (herefter omtalt som Bornholmer-dommen) blev en mand af landsretten kendt skyldig i overtrædelse af straffelovens § 121, for gentagne gange at have udtalt *”Er du bøsse eller hvad”* og *”Din latterlige æggeskal”*, samtidig med at han foreviste fuck-fingeren til en polititjenestemand. Sagens omstændigheder var, at en polititjenestemand befandt sig på gaden i forbindelse med et arrangement, og her fik øje på en person, som stod og viftede med sin fuck-finger mod polititjenestemanden. Herefter rettede polititjenestemanden henvendelse til manden, som herefter fremsatte de ovenfor nævnte verbale ringeagtsytringer. I modsætning til ovennævnte tre sager, blev fuck-fingeren her forevist i sammenhæng med ringeagtsytringer, der som udgangspunkt isoleret set må anses for overtrædelser af straffelovens § 121.⁷² Landsretten lagde ved afgørelsen vægt på, at den tiltalte *”ganske uprovokeret selv startede med at overtræde straffeloven § 121”* men anførte i øvrigt ikke noget om øvrige omstændigheder af betydning for vurderingen. Retten ses således ikke at have taget særskilt stilling til om fuck-fingeren i den foreliggende situation var omfattet, men vurderede forholdet som én samlet forseelse. Retten udtalte ikke noget særskilt om forevisningen af fuck-fingeren, hvilket formentlig skyldes, at den tiltalte allerede ved fremsættelsen af de verbale ringeagtsytringer havde overtrådt straffelovens § 121, hvorfor forholdet allerede derfor som ét samlet hele var omfattet af bestemmelsen.

I en ældre sag, Vestre Landsretsdom af 5. februar 1985,⁷³ blev en taxachauffør kendt skyldig i overtrædelse af straffeloven § 121, for at have forevist fuck-fingeren flere gange samt at have råbt *”idioter”* til to parkeringskontrollører, som netop havde lagt en parkeringsafgift i hans forrude.⁷⁴ Retten lagde ved afgørelsen af skyldsspørgsmålet vægt på, at den tiltalte havde haft

⁷² I TfK 2016.13/1 blev tiltalte blandet andet dømt for overtrædelse af straffelovens § 121 for ytringen *”fucking bøsse”*, ligesom der i TfK2000.97/2 skete domsfældelse for ytringerne *”bøssekarl”* og *”bøssesvin”*.

⁷³ Refereret i Ringeagtsytringsrapporten fra 1985, side 39

⁷⁴ De forurettede var således ikke polititjenestemænd, men parkeringskontrollører, men dette ses dog ikke at have været af afgørende betydning for domsbegrundelsen, hvorfor sagen til en vis grad alligevel vurderes relevant.

forsæt til at fornærme og udskælde da han udtalte ”idioter”, og at hans samtidige forevisning af fuck-fingeren måtte anses for en forstærkelse af den verbale ytring, og dermed var anvendt med forsæt til overtrædelse af straffeloven § 121.

I en byretsdom afsagt af retten i Odense den 28. juni 2013, blev en tiltalt fundet skyldig i overtrædelse af straffelovens § 121, for at have forevist fuck-fingeren til to polititjenestemænd, imens han ytrede ”*pansersvin*”. Tiltalte erkendte forholdet, hvorfor retten ikke nærmere begrundede skyldsspørgsmålet. Det samme var tilfældet i en sag afsagt et halvt år senere, også af retten i Odense, hvor den tiltalte blev kendt skyldig i tre forhold om overtrædelse af straffelovens § 121. Det første for at have udtalt ”*du er en luder*” og ”*fuck dig*” samtidig med at han foreviste fuck-fingeren til en polititjenestemand, samt i det andet forhold at have udtalt ”*pansersvin*”, ”*blå svin*”, ”*rødhårede makrel*” og ”*brilleabe*” mens han foreviste fuck-fingeren til polititjenestemanden, og i det tredje forhold at have udtalt ”*ham kanintænder er grim*” og ”*sut min pik, pansersvin*” mens han foreviste fuck-fingeren til polititjenestemanden. Tiltalte erkendte alle tre forhold, hvorfor retten heller ikke i denne sag begrundede skyldsspørgsmålet.

På baggrund af ovenstående gennemgang af praksis, kan det konkluderes, at det vil det havde en betydning for strafansvaret, om der sammen med forevisningen af fuck-fingeren fremsættes verbale ringeagtsytringer. AM 2017.06.14 B (Cyklist-dommen), forhold 2 i TfK 2017.1300 (Klaphat-dommen) og TfK 2001.145 (Spritbilist-dommen) viser, at også ytringer som ikke isoleret set er strafbare, kan medvirke til at løfte forevisningen af fuck-fingeren til over den strafbare undergrænse. Vestre Landsretsdom af 5. februar 1985, viser at fuck-fingeren ligeledes kan virke forstærkende på en verbal ringeagtsytring, hvorefter forholdet samlet set udgør en overtrædelse af straffelovens § 121.

I forlængelse af ovenstående sager, synes det dog nærliggende kort at overveje, om fuck-fingeren reelt har været genstand for overvejelse for retten i de sager, hvor denne blev forevist sammen med ringeagtsytringer, som utvivlsomt var omfattet af straffelovens § 121. Særligt i de utrykte sager fra Odense, som refereret ovenfor, samt AM.2009.11.16 Ø2, ville der formentlig være sket domsfældelse uanset om fuck-fingeren var forevist, på baggrund af de verbale ringeagtsytringers karakter. Sagerne bidrager således ikke betydeligt til fastlæggelsen af retsstillingen for forevisningen af fuck-fingeren.

At inddrage hvorvidt der sammen med forevisningen af tegnet fremsættes andre ringeagtsytringer må anses for sagligt og naturligt. For det første fordi kränkelsen utvivlsomt bliver større,

når der både fremsættes verbale og non-verbale ytringer. Disse virker altså forstærkende på hinanden. For det andet vil det forhold, at gerningsmanden fremsætter verbale ringeagtsytringer samtidig med at fuck-fingeren forevises skabe en formodning om, at fuck-fingeren fremsættes med forsæt til at fornærme. For at drage en parallel: I en simpel voldssag, hvor problemstillingen kunne tænkes at være, om der er tale om et forsætteligt slag eller en uheld under f.eks. noget tumult, vil det også skabe en formodning for, at der er begået en forsættelig voldshandling, hvis gerningsmanden f.eks. har fremsat trusler eller på anden måde fremkommet med ytringer, som kan underbygge hans forsæt under handlingen. Det virker således alt andet lige logisk, at se på gerningsmandens handlinger som én helhed, hvori de enkelte handlinger kan forstærke hinanden.

At der både fremsættes non-verbale og verbale ringeagtsytringer kan således både løfte forholdet til objektivt at blive omfattet af bestemmelsens anvendelsesområde, men samtidig også underbygge gerningsmandens subjektive tilregnelser.

4.2 Fuck-fingeren forevises foran udenforstående personer/i det offentlige rum

Som tidligere nævnt kræves det, for at realisere en overtrædelse af ordensbekendtgørelsens § 3, stk. 1, at en bestemt handling har været egnet til at forstyrre den offentlige orden. Det forekommer derfor naturligt, i skærpene retning, at inddrage hensynet til om der rent faktisk har været udenforstående, som har overværet forevisningen af fuck-fingeren når denne bedømmes efter ordensbekendtgørelsens § 3, stk. 1. Mere tvivlsomt er det, i hvor høj grad dette tillægges (og bør tillægges) vægt ved bedømmelsen af en overtrædelse af straffeloven § 121. Dette vil således blive behandlet i indeværende afsnit.

Først og fremmest må *udenforstående* personer defineres. Et flertal i arbejdsgruppen fra Ringeagtsytringsrapporten fra 1985 anførte, at når der tales om udenforstående personer, bør personer, som gerningsmanden er i selskab med, ikke henregnes som udenforstående. Dette dog i kontrast til daværende holdning fra Dansk Politiforbund ved Poul Øland, der i en skrivelse af 9. oktober 1984 anførte, at det forhold, at en person befinder sig i en flok, ikke bør medføre at der ikke rejses tiltale, og at det må være rimeligt at anse de øvrige personer i flokken som lige så gode borgere, som alle andre.⁷⁵ Ib Henricson definerer det således, at gerningsmandens kammerater ikke bør anses for udenforstående.⁷⁶ Det synes i forlængelse heraf nærliggende at

⁷⁵ Ringeagtsytringsrapporten fra 1985, side 32.

⁷⁶ Henricson, Politiret, side 844

konkludere, at jo færre personer gerningsmanden er i selskab med, jo mere korrekt vil det være at slutte, at personerne ikke er udenforstående. Sværere bliver det, hvis gerningsmanden er en del af en flok på 15-20 personer eller derover. I disse situationer vil det nærmere være hensigtsmæssigt at konkludere, at disse personer skal anses for værende udenforstående.

Det var arbejdsgruppen i Ringeagtsytringsrapporten fra 1985's opfattelse, at der ikke burde blive rejst tiltale for overtrædelse af hverken straffeloven § 121 eller normalpolitivedtægtens § 3, stk. 1 (ordensbekendtgørelsens § 3, stk. 1), når fuck-fingeren blev forevist i situationer, hvor udenforstående ikke havde haft mulighed for at overvære forevisningen.⁷⁷ Ib Henricson anfører herom, at der særligt kan være anledning til at skride ind i tilfælde, hvor ringeagtsytringen fremsættes i overværelse af en større menneskemængde eller en del udenforstående personer. Både arbejdsgruppen fra 1985 og Ib Henricson mener således, at der ved vurderingen af strafbarheden af en ringeagtsytring, bør lægges vægt på, om der er udenforstående, som har overværet ringeagtsytringens fremsættelse.

I AM 2017.06.14 B (Cyklist-dommen) lagde retten blandt andet vægt på, at fuck-fingeren blev forevist i det offentlige rum. Det fremgår ikke direkte af sagens oplysninger, om der var udenforstående og at dette blev tillagt vægt, men henset til at polititjenestemændene på stedet var i gang med en større politiforretning, må det antages, at der under episoden befandt sig udenforstående.

I en ældre dom (afsagt af retten i Hjørring den 19.1.1984 – herefter omtalt som Hjørring-dommen), som blev refereret i Ringeagtsytringsrapporten fra 1985, blev en mand dømt for overtrædelse af straffelovens § 121 for at have forevist fuck-fingeren til en polititjenestemand, foran cirka 80-100 personer. I den forbindelse udtalte retten:

”Retten skal om det omhandlende fingertegn bemærke, at det generelt er udtryk for en ringeagtsytring af fornærmende og hådende karakter. Tegnet må imidlertid tillige anses for at være så udbredt anvendt, at dets anvendelse ikke generelt kan antages at overskride undergrænsen for det område, der er omfattet af straffelovens § 121. Det må afhænge af de nærmere omstændigheder, under hvilke tegnet er givet, om en sådan overskridelse er sket.

⁷⁷ Ringeagtsytringsrapporten fra 1985, side 32.

*I det foreliggende tilfælde, hvor tegnet ikke blev afgivet spontant i forbindelse med politiassistentens forgæves forsøg på at standse tiltalte, men derimod efter at tiltalte havde kørt en "æresrunde" foran en større menneskemængde, således at tegnet blev givet ligesom for at spille op til dette publikum, findes tegnet at være afgivet under sådanne omstændigheder, at det er omfattet af straffelovens § 121".*⁷⁸

Retten lagde således ikke kun vægt på, at der var udenforstående, men også særligt vægt på, at gerningsmanden "spillede op" til de udenforstående. Det fremgår ikke nærmere hvorfor retten mente, at dette var skærpende, men det kan være ud fra en tanke om, at politiet er nødt til at have mulighed for at gribe ind, når en gerningsmand på den måde forsøger at "opildne" et publikum til at rette vrede mod politiet. Ligeledes kan det være ud fra hensynet til, at politiets omdømme ville lide et knæk, hvis ikke der var hjemmel til at gribe ind overfor handlingen foran så mange mennesker.

I begge forhold i TfK 2017.1300 (Klaphat-dommen)⁷⁹ og i TfK 2001.145 (Spritbilist-dommen) blev de tiltalte dog dømt for overtrædelse af straffeloven § 121 på trods af, at der ikke efter det oplyste var udenforstående, som overværede forevisningen af fuck-fingeren. Dette viser således klart, at domstolene i hvert fald ikke anser det for et absolut krav, at der har været udenforstående, som har overværet/overhørt ringeagtsytringen, for at forholdet kan henføres under straffelovens § 121.

I sager om overtrædelse af ordensbekendtgørelsens § 3, stk. 1, lægges der, naturligt nok, vægt på om der har været udenforstående, som har overværet en ringeagtsytrings fremsættelse. I UfR 2003.2548 (herefter kaldet Hvilestue-dommen) blev en kvinde dømt for overtrædelse af normalpolitivedtægts § 3, stk. 1, ved at have givet fuck-fingeren gennem et vindue til en polititjenestemand, som stod udenfor Hvilestuen⁸⁰, hvori kvinden befandt sig. Forinden forevisningen af fuck-fingeren havde polititjenestemændene været inde på stedet og spørge efter en bestemt person, men havde ikke fået svar. Herefter forlod polititjenestemændene stedet, men den ene polititjenestemand bemærkede, at kvinden foreviste fuck-fingeren gennem ruden, og han gik derfor ind på stedet igen for at hente kvinden. I byretten blev kvinden frifundet for forholdet

⁷⁸ Ringeagtsytringsrapporten fra 1985, side 33

⁷⁹ Sagens omstændigheder i forhold 1 vil blive beskrevet på afhandlingens side 43

⁸⁰ Beskrives af et vidne som "[...] et opholdssted, hvor man kan »sidd og drikke« uden at blive forstyrret af politiet. Der er fri adgang.", og af den forurettede polititjenestemand som "[...] et kommunalt sted, hvor misbrugere kan være og samtidig er gemt lidt af vejen. Der er fri adgang til Hvilestuen."

med henvisning til, at hendes handling ikke var egnet til at forstyrre den offentlige orden. Byretten anførte, at det forhold, at andre i Hvilestuen kunne se hendes handling, ikke medførte, at handlingen kunne karakteriseres, som forstyrrelse af den offentlige orden. Landsretten fandt derimod kvinden skyldig og begrundede dette med, at Hvilestuen var et sted, hvor der var almindelig adgang, at fuck-fingeren måtte karakteriseres som fornærmelig optræden, og at hele tiltaltes optræden var egnet til at forstyrre den offentlige orden. Afslutningsvis bemærkede landsretten, at det ikke ved vurderingen af strafbarheden kunne tillægges vægt, at den dømte sad inde i Hvilestuen, mens polititjenestemanden befandt sig udenfor. I hvor høj grad dommen har tillagt det vægt, at der rent faktisk var flere personer i Hvilestuen, vides ikke. Der blev ikke rejst tiltale for overtrædelse af straffelovens § 121 i sagen, hvorfor landsretten ikke tog stilling til, om forholdet ligeledes kunne være omfattet heraf, om end det kunne have været interessant at se udfaldet, såfremt dette var gjort. Henset til at der er sket domsfældelser for overtrædelse af straffelovens § 121 i lignende sager, vil det ikke kunne udelukkes, at der kunne ske domsfældelse herfor.

UfR 2003.2548 V (Hvilestue-dommen) er dog ikke umiddelbart i overensstemmelse med en tidligere sag afsagt af Østre Landsret den 02. april 1985, som ligeledes omhandlede normalpolitivedtægtens § 3, stk. 1. Sagen omhandlede en mand, som stod på fortovet og gentagne gange foreviste fuck-fingeren til en forbikørende politipatrulje. Flere fodgængere stoppede op for at se, hvordan politipatruljen reagerede på det. Byretten udtalte, hvilket blev stadfæstet i landsretten, at det ikke var godtgjort, at den tiltaltes opførsel havde forstyrret eller været egnet til at forstyrre den offentlige orden, eller havde medført ulempe for andres tilstedeværelse.⁸¹

Det kan således konkluderes, at det to domme ikke er enige om er, hvorvidt forevisning af fuck-fingeren er fornærmende i ordensbekendtgørelsens forstand. Der ses ikke at være mange domme for overtrædelse af ordensbekendtgørelsens § 3, stk. 1, for forevisningen af fuck-fingeren, hvorfor det forekommer usikkert at sige, om der er tale om en reel ændring i praksis, eller om der blot er tale om to modstridende afgørelser.

I forlængelse af ovenstående, er det relevant at overveje, om hensynet til at udenforstående overværer/overhører ringeagtsytringen, i virkeligheden er af hensyn til at man ikke ønsker at krænke de udenforstående, frem for at beskytte politiet mod krænkelserne. I Ringeagtsytringsrapporten fra 1985, side 34 nævnes en byretssag (herefter omtalt som Ballerup-dommen), hvor

⁸¹ Gengivet i: Henricson, Politiret, side 847

en mand blev frifundet for overtrædelse af dagældende normalpolitivedtægt § 3, stk. 1, for at have forevist fuck-fingeren til et antal polititjenestemænd, som befandt sig i en passerende patruljevogn. Frifindelsen blev af byretten begrundet med, at der ikke forelå oplysninger der godtgjorde, at andre i det konkrete tilfælde havde følt sig eller havde kunnet føle sig krænket. Det ses således klart, at hensynet til de udenforstående blev vægtet højt i denne sag (som altså omhandlede normalpolitivedtægtens § 3, stk. 1 og ikke straffeloven § 121). Herved må det bemærkes, at hensynet til udenforstående klart må anses for havende betydning ved overtrædelse af ordensbekendtgørelsens § 3, stk. 1, da netop de udenforstående er dem, som bør nyde beskyttelse efter ordensbekendtgørelsen, hvorimod beskyttelseshensynet i straffelovens § 121 derimod er politiet. Beskyttelseshensynet ses således at være en af forskellene på straffelovens § 121 og ordensbekendtgørelsens § 3, stk. 1. Hensynet til om handlingen er egnet til at krænke de udenforstående, er således alene relevant ved overtrædelser af ordensbekendtgørelsen.

Når hensynet til udenforstående inddrages ved overtrædelser af straffelovens § 121, kan dette tænkes begrundet ud fra flere forskellige hensyn. Her vil nævnes dem, som tænkes særligt nærliggende. Først og fremmest vil det være nærliggende at antage, at kränkelsen vil føles større for den enkelte polititjenestemand, hvis udenforstående overværer episoden. Det må, alt andet lige, være mere ydmygende/krænkende at blive forhånet foran en større menneskemængde, end hvis man er selv med gerningsmanden. Derudover kan hensynet begrundes ud fra en betragtning om, at det vil skade politiets omdømme, såfremt de skal "finde sig" i at blive tiltalt fornærmende foran andre personer. Forstået på den måde, at deres omdømme så vil blive, at politiet er sådan nogle, man bare kan forhåne, og dermed at politiets omdømme som magtfulde svækkes. Derudover kan der være et vist almenpræventivt hensyn, som gør, at man ønsker at gribe ind, når fuck-fingeren vises foran udenforstående, for på den måde at signalere overfor de udenforstående, at der gribes ind overfor sådanne handlinger, og dermed fremadrettet undgå at de udenforstående efterligner gerningsmandens handlinger.

4.3 Gerningsmanden er til skade for politiets arbejde

I Ringeagtsytringsrapporten fra 1985, anføres, at i situationer hvor fremsættelsen af ringeagtsytringer har været til skade for politiets arbejde, bør der som udgangspunkt rejses tiltale. Som

eksempel nævnes de situationer, hvor der råbes ringeagtsytringer fra tilskuere under en anholdelsessituation.⁸² Ib Henricson har herom anført følgende:

*”Hovedhensynet bør imidlertid være, om politiforretningen har lidt skade, [...]”*⁸³

Som ovenfor nævnt, var formålet med straffelovens § 121, oprindeligt blandt andet at sikre myndighedspersoners frie myndighedsudøvelse. Ud fra denne betragtning må hensynet til om fremsættelsen af en ringeagtsytring har været til skade for politiforretning, være et af de mere afgørende hensyn ved vurderingen af strafbarheden af fuck-fingeren.

Der ses dog ikke umiddelbart at være praksis, hvor domstolene direkte i deres præmisser begrundet en domsfældelse med, at fremsættelsen af en ringeagtsytring har været til skade for politiets arbejde. Dette er dog ikke nødvendigvis ensbetydende med, at hensynet ikke tillægges en vis vægt i praksis, da retten ofte alene begrundet domsafsigelsen med henvisning til *”de konkrete omstændigheder hvorunder ytringen er fremsat”* eller lignende. Det er da også et hensyn, som i høj grad bliver inddraget hos Statsadvokaten i Viborg ved vurderingen af om der skal rejses tiltale.

I AM 2017.06.14 B (Cyklist-dommen) var tiltalte i situationen på vej væk fra politiet, og i den forbindelse viste han fuck-fingeren til en række polititjenestemænd. Han var således ikke til skade for politiets arbejde ved forevisningen af fuck-fingeren, idet han var på vej væk fra stedet. Retten lagde dog vægt på, at politiet var i gang med en politiforretning, hvilket *muligvis* skal forstås således, at retten vurderede at han var til gene/skade for den igangværende politiforretning, som den tiltalte ikke selv var en del af. Dette måske fordi han forinden forevisningen uopfordret fremkom med en ironisk udtalelse og dermed forstyrrede politiet, som var i gang med en større politiforretning.

Der findes flere lignende sager i retspraksis, hvor gerningsmanden er blevet fundet skyldig i overtrædelse af straffelovens § 121 for at have forevist fuck-fingeren, selvom han ikke direkte var til skade for politiets arbejde. I en sag afsagt af retten i Odense den 10. april 2014 (herefter omtalt som Domhus-dommen), blev en mand kendt skyldig i overtrædelse af straffelovens § 121, for at have forevist fuck-fingeren til to polititjenestemænd, som bevogtede domhuset. Sa-

⁸² Ringeagtsytringsrapporten fra 1985, side 2

⁸³ Henricson, Politiret, side 844

gens nærmere omstændigheder kendes ikke, men det er svært at forestille sig, at gerningsmanden var til stor skade for polititjenestemændenes bevogtningsopgave, da polititjenestemændene vel blot kunne ignorere forevisningen og fortsætte bevogtningen. Samme betragtninger kan gøres gældende i en sag, hvor en mand den 7. november 2011 af retten i Svendborg (herefter omtalt som Svendborg-dommen) blev kendt skyldig i overtrædelse af straffelovens § 121, for at have forevist fuck-fingeren tre gange imens han kom kørende i sin bil. Ej heller her kendes sagens omstændigheder nærmere, men det er nærliggende at antage, at den tiltalte ikke var til skade for politiets arbejde, idet han alene foreviste fuck-fingeren inde fra sin bil, og dermed ikke overfusede eller på anden måde forstyrrede politiets arbejde. Forholdet ligner i øvrigt umiddelbart forhold 1 i TfK 2017.1300 (Klaphat-dommen), hvori landsretten frifandt den tiltalte for at have forevist fuck-fingeren til en modkørende patruljevogn (der redegøres nærmere for dette forhold under afsnit 4.5). De to domme synes således ikke at være forenelige.

På baggrund af ovenstående må det således konkluderes, at hensynet til om forevisningen af fuck-fingeren er til skade for politiets arbejde ikke ses at blive tillagt afgørende betydning i praksis. Det *kan* dog være et moment, som indgår i afvejningen i de sager, hvor domstolene blot anfører, at de har lagt vægt på de konkrete omstændigheder. Det kan endvidere udledes af gennemgangen, at der ikke, for at forevisningen af fuck-fingeren kan anses for strafbar, gælder et absolut krav om, at gerningsmanden ved fremsættelsen af ringeagtsytringen er til skade for politiets arbejde.

I forlængelse heraf må det anføres, at netop forevisningen af fuck-fingeren vel sjældnere er til skade for politiets arbejde end verbale ringeagtsytringer. De verbale ringeagtsytringer kan være meget forstyrrende for en polititjenestemand, som f.eks. er i gang med en anholdelse eller med at tale med en borger, og særligt generende kan det være, hvis disse råbes højt eller fremsættes gentagende gange. Fuck-fingeren derimod vil være lettere for polititjenestemanden at se bort fra og ignorere. Ud fra disse betragtninger er det min vurdering, at forevisningen af fuck-fingeren sjældent vil kunne anses for at være til skade for politiets arbejde. Måske er det også derfor, at dette ikke ses at være tillagt vægt i retspraksis på området.

4.4 Fuck-fingeren forevises gentagne gange

Det kan overvejes, om det bør tillægges vægt ved vurderingen af skyldsspørgsmålet, at en ringeagtsytring fremsættes gentagne gange, herunder at fremsættelsen forsættes efter at gerningsmanden har fået besked på at stoppe af politiet.

I Ringeagtsytringsrapporten fra 1985, nævnes en sag hvor flere personer fremkommer med en række skældsord, men hvor alene ham, som fortsatte sine ytringer, blev anholdt.⁸⁴ Derudover nævnes i rapporten også en række domsfældende afgørelser, hvor arbejdsgruppen mener at der *kan* være lagt vægt på, at de pågældende ringeagtsytringer blev fremsat gentagne gange. Arbejdsgruppen slutter på baggrund heraf, at der bør vises tilbageholdenhed med at skrive rapport, medmindre gerningsmanden fortsætter sine ringeagtsytringer.⁸⁵

Der ses ikke at være retspraksis vedrørende forevisning af fuck-fingeren, hvor retten direkte har anført, at der ved vurderingen af skyldsspørgsmålet blev lagt vægt på, at tegnet blev forevist flere gange. Det er dog et moment, som normalt tillægges vægt ved vurderingen af tiltalerejsning hos Statsadvokaten i Viborg.

Der findes sager, hvori fuck-fingeren blev forevist flere gange, og hvor der *kan* være lagt vægt herpå, selvom dette ikke eksplicit er nævnt i domspræmisserne. I dom afsagt af Retten i Esbjerg den 17. december 2015 (herefter kaldet Esbjerg-dommen) blev en mand kendt skyldig i overtrædelse af straffelovens § 121, for at have forevist to polititjenestemænd fuck-fingeren ”ad to omgange”. Af tiltalens formulering fremgår ikke i hvilken situation tegnet blev forevist, andet end at det, som ovenfor nævnt, blev forevist af to omgange. Begrundelsen for domsfældelsen fremgår heller ikke nærmere af dommen, hvorfor det ikke ukritisk kan lægges til grund, at der ved vurderingen af skyldsspørgsmålet, blev lagt vægt på, at fuck-fingeren blev forevist to gange, selvom det er nærliggende at antage, at det har haft en vis forstærkende effekt for vurderingen af forholdet. Det samme kan anføres om dom afsagt den 7. november 2011 af retten i Svendborg (Svendborg-dommen), hvor den tiltalte blev fundet skyldig i overtrædelse af straffelovens § 121, for at have forevist fuck-fingeren til to polititjenestemænd tre gange. Ej heller i denne sag fremgår sagens omstændigheder nærmere. I begge sager erkendte de tiltalte forholdene, hvorfor dommenes præmisser ej heller begrundes deres overvejelser omkring skyldsspørgsmålet. Som anført i afsnit 1.3.1, synes det nærliggende at overveje, om det overhovedet har været overvejet af retten i de to sager, hvorvidt forholdet var omfattet af straffelovens § 121, netop fordi de tiltalte erkendte forholdene.

⁸⁴ Ringeagtsytringsrapporten fra 1985, side 13

⁸⁵ Ibid., side 17

I flere sager, herunder retten i Aalborgs dom af den 23. januar 2015 (Politigårds-dommen)⁸⁶, forhold 2 i TfK2017.1300 (Klaphat-dommen), AM 2017.06.14 B (Cyklist-dommen) samt TfK 2001.145 (Spritbilist-dommen), er den tiltalte blevet dømt for overtrædelse af straffelovens § 121 på trods af, at fuck-fingeren alene blev forevist en enkelt gang. Heraf må således slutes, at det ikke er et krav for strafbarhed, at fuck-fingeren forevises gentagende gange.

Det synes dog nærliggende og sagligt at inddrage det forhold, at en fuck-fingeren forevises gentagne gange ved vurderingen af om straffelovens § 121 er overtrådt. Dette fordi en gentagelse alt andet lige har en forstærkende og understregende effekt på ringeagtsytringen. Det vil også være sværere for den tiltalte at argumentere for, at ringeagtsytringen var en spontan reaktion i ophidselse, hvis den forevises flere gange. Derudover vil krænkelsen selvsagt også strække sig over længere tid, når den gentages flere gange.

I de situationer, hvor en person efter at være blev bedt om at stoppe med at fremsætte ringeagtsytringer af de tilstedeværende polititjenestemænd, fortsætter sin ringeagtsytring, kan det ligeledes synes nærliggende at polititjenestemændene griber ind ud fra en betragtning om, at hvis de fortsætter med at ”finde sig i det” vil det være et svaghedstegn fra politiets side. Dette særligt hvis der er udenforstående, som ser, at politiet ikke umiddelbart griber ind overfor situationen, jf. herved afsnit 4.2.

4.5 Fuck-fingeren forevises i tilknytning til en igangværende anholdelsessituation/politiforretning

I Ringeagtsytringsrapporten fra 1985 anføres, at såfremt en ringeagtsytring sker i almindelig ophidselse og i tilknytning til en anholdelsesaktion, bør man være tilbageholdende med at rejse tiltale.⁸⁷ I rapporten anføres da også, at retspraksis på daværende tidspunkt indikerede, at tegnet navnlig burde anses for fornærmende, når det anvendes af udenforstående, som ikke havde en rimelig anledning til at udtrykke mishag eller uenighed med politiet.⁸⁸ Med andre ord vil man således være mere tilbøjelig til at tillade forevisningen af fuck-fingeren, hvis denne udspringer af en konfrontation mellem personen og politiet, og altså ikke forevises uprovokeret.

⁸⁶ Sagens omstændigheder fremgår ikke af den utrykte dom, men af anklageskriftets formulering kan det udledes, at den tiltalte foreviste en polititjenestemand sin fuck-finger i forhallen på politigården. Det er ikke angivet af anklageskriftet, at tegnet skulle være forevist flere gange.

⁸⁷ Gengivet i: Ringeagtsytringsrapporten fra 1985, side 3

⁸⁸ Ibid., side 40

I en byretssag fra 1984 blev en tiltalt frifundet for overtrædelse af straffelovens § 121 for at have forevist et håndtegn (som mindede om fuck-fingeren, og som på den boreplatform hvor tiltalte arbejdede, var et udtryk for utilfredshed). Som begrundelse for frifindelsen anførte byretten, at det fandtes forståeligt, at tiltalte, som var påvirket af alkohol, havde følt sig berørt af situationen og derfor måske havde overreageret. Endvidere lagde retten vægt på, at tiltalte ikke havde forsæt til overtrædelse af straffelovens § 121, men alene til at udtrykke utilfredshed. Han blev derfor i stedet fundet skyldig i overtrædelse af normalpolitivedtægten samt restaurationsbekendtgørelsen.⁸⁹ Det ses således, at det retten delvist tillagde det vægt, at der var en forståelig grund til, at den tiltalte havde overreageret i situationen.

Ib Henricson ses da også at være enig i det af arbejdsgruppen anførte vedrørende konfrontationssituationer. Han udtrykker det således:

*”I modsætning hertil står en anholdelsessituation, hvor politifolkene bør tåle lidt af hvert fra den anholdte. Tryk avler som bekendt modtryk”.*⁹⁰

I praksis ses det dog at være tillagt varierende betydning, hvorvidt fuck-fingeren er forevist under en tilspidset anholdelsessituation eller ej.

I UfR 2015.1873 Ø (Klagesags-dommen), som tidligere refereret, udtalte landsretten følgende:

”Straffelovens § 121 har til formål at sikre samfundets interesse i, at politiansattes omdømme bevares og respekteres. Ikke enhver tilsidesættelse af god tone over for politiet kan anses for retsstridig. Omstændighederne, hvorunder udsagnet fremsættes, kan tillægges betydning for, hvilken omtale en politiassistent må tåle. Beskyttelseshensynet efter straffelovens § 121 må således typisk veje tungere ved eksempelvis fornærmelig tiltale på gadeplan, hvor de politiansatte skal gennemføre en politiforretning, end i en korrespondance med politimyndighederne i en klagesag som den foreliggende, hvor der må forventes en mere nuanceret bedømmelse af sagens realiteter i forhold til den umiddelbare sprogbrug”

Det af landsretten anførte må forstås således, at man efter deres opfattelse bør tillade mere ved korrespondancer i klagesager, end man bør tillade på gadeplan under politiforretninger, fordi beskyttelseshensynet (som er politiets omdømme, ifølge denne dom), må veje tungere på gade-

⁸⁹ Ringeagtsytringsrapporten fra 1985, side 35-36

⁹⁰ Henricson, Politiret, side 844

plan end i skriftlige korrespondancer. Disse betragtninger synes således ikke at være i overensstemmelse med den ovenfor anførte af Ib Henricson og arbejdsgruppen fra 1985. Dette måske fordi der tages udgangspunkt i forskellige beskyttelseshensyn. Beskyttelseshensynet vil blive behandlet under afsnit 5, hvorfor der henvises hertil.

I AM 2009.11.16 Ø (Bornholmer-dommen), som refereret ovenfor, lagde landsretten vægt på, at tiltalte ” [...] ganske uprovokeret selv startede med, at overtræde straffeloven § 121”. Heraf må der modsætningsvis kunne udledes, at der ved bedømmelsen af skyldsspørgsmålet, blev lagt vægt på, at ringeagtsytringen blev fremsat uden sammenhæng med en igangværende politiforretning. I AM 2017.06.14 B (Cyklist-dommen), hvori der skete domsfældelse for forevisningen af fuck-fingeren i forlængelse af en ironisk udtalelse, lagde retten vægt på i skærpende retning, at politiet under episoden var i gang med en politiforretning. Den tiltalte i sagen havde intet med politiforretningen at gøre, men var ”bare” forbigående. Begge dommenes begrundelser for domsfældelse er således i tråd med de betragtninger, som blev fremsat i Ringeagtsytringsrapporten fra 1985 om, at tegnet navnet må anses for fornærmende når det forevises af en person, som ikke har rimelig anledning til at udtrykke mishag eller uenighed med politiet.

I TfK 2017.1300 (Klaphat-dommen) blev tiltalte i sagens forhold 1 frifundet for at have forevist fuck-fingeren til flere polititjenestemænd. Sagens omstændigheder var, at tiltalte kom kørende i sin bil, da han mødte to modkørende politipatroljer, som han foreviste fuck-fingeren inde fra sin bil. Den tiltalte forklarede i retten, at han den pågældende dag foreviste fuck-fingeren til alle modkørende biler, og at han først opdagede, at en af de modkørende biler var en patruljevogn, da han var oppe på siden af den. Byretten lagde til grund at tiltalte var klar over, at der var tale om en patruljebil med polititjenestemænd i den, og at den tiltalte således havde forsæt til at vise polititjenestemændene fuck-fingeren. Herefter udtalte byretten følgende:

” »Skråt op«-tegnet er en ringeagtsytring. Retten finder imidlertid ikke, at den ringeagt tiltalte her giver udtryk for, efter omstændighederne er tilstrækkelig til, at der er tale om en overtrædelse af straffelovens § 121. Tegnet blev således givet fra en bil i hurtig passage forbi politibilen på en landevej, hvor der ikke var andre personer til stede.”

Landsretten stadfæstede med følgende begrundelse:

”Det tiltrædes af de grunde, som byretten har anført, at anvendelsen af »skråt op«-tegnet i hvert fald i den foreliggende situation, hvor handlingen blev udført

under forbikørsel og ikke i forbindelse med en igangværende politiforretning, ikke udgør en overtrædelse af straffelovens § 121. Det tiltrædes derfor, at tiltalte er frifundet i dette forhold.”

Ved frifindelsen blev der således lagt vægt på, at handlingen blev udført under forbikørsel og ikke i forbindelse med en igangværende politiforretning. Denne begrundelse ses således ikke at være overensstemmende med den praksis, som blev analyseret af arbejdsgruppen i 1985, hvor praksis indikerede, at fuck-fingeren særligt skulle anses for fornærmende når den, der foreviste tegnet ikke havde rimelig anledning til at udtrykke mishag eller uenighed med politiet. I indeværende sag havde den tiltalte ingen anledning til at udtrykke utilfredshed med politiet i situationen. At der bliver lagt vægt på, at ytringen ikke fremkom i forbindelse med en politiforretning, skal måske nærmere forstås som om, at den tiltalte i situationen ikke var til skade/gene for politiets arbejde ved forevisningen af tegnet, og at der var en fysisk barriere imellem parterne, fordi de befandt sig i hver deres bil.

På baggrund af frifindelsen i forhold 1 i TfK 2017.1300 (Klaphat-dommen) kan det konkluderes, at det således er muligt at blive frifundet, selvom man foreviser fuck-fingeren uden at der har været en konfrontation med politiet. Med andre ord illustrerer dommen altså, at det ikke altid/konsekvent vil være tilstrækkeligt til at statuere forsæt til at fornærme, blot fordi fuck-fingeren vises af udenforstående, som ikke har rimelig anledning til at udtrykke misbehag med politiet.

I forhold 2 i TfK 2017.1300 (Klaphat-dommen), som er refereret ovenfor, skete forevisningen af fuck-fingeren i forlængelse af, at den tiltalte fik foretaget en narkotest og blev visiteret af politiet. Det kan således udledes heraf, at det forhold, at der er en igangværende konfrontation mellem gerningsmanden og polititjenestemanden er ikke i sig selv tilstrækkeligt til at legitimere enhver ringeagtstryk.

Ud fra betragtningerne i dette afsnit, havde det dog været nærliggende, at tro, at der skulle ske domsfældelse i TfK 2017.1300 (Klaphat-dommen)'s forhold 1, hvor forevisningen af fuck-fingeren skete uden anledning hertil, og at der skulle ske frifindelse i sagens forhold 2, hvor forevisningen af fuck-fingeren skete som reaktion på et indgreb fra politiets side. Det modsatte var dog tilfældet.

Forhold 2 i TfK 2017.1300 (Klaphat-dommen) er derudover på mange måde lig den tidligere refererede TfK 2001.145 (Spritbilist-dommen). I sidstnævnte dom blev fuck-fingeren og den

verbale ringeagtsytring ligeledes fremsat i forlængelse af at den tiltalte var blevet stoppet i sin bil og skulle testes af politiet. I begge sager var der således tale om en konfrontationssituation mellem borger og politi, men hvor den tiltalte endte med at blive dømt for overtrædelse af straffelovens § 121 alligevel. TfK 2001.145 (Spritbilist-dommen) underbygger således konklusionen fra ovenfor om, at det, at der er en forudgående konfrontationssituation mellem den tiltalte og politiet, ikke legitimerer enhver ringeagtsytring.

Det synes sagligt og korrekt at inddrage hensynet til, om en ringeagtsytring fremkommer uprovokeret eller på baggrund af en konfrontation mellem en borger og en polititjenestemand. Der kan argumenteres for, at i de situationer, hvor fuck-fingeren forevises som en spontan reaktion på magtanvendelse fra politiet, vil der næppe være samme forsæt til at forhåne eller fornærme, men nærmere blot forsæt til at udtrykke utilfredshed, i modsætning til når man som udenforstående uprovokeret foreviser fuck-fingeren. Samtidig kan det dog virke mere teoretisk end praktisk at skelne mellem forsæt til at udtrykke utilfredshed og forsæt til at forhåne eller fornærme, da fuck-fingeren vel oftest forevises som en spontan handling, hvori der ikke ligger nærmere overvejelser herom fra gerningsmandens side. Alligevel synes det rimeligt at tillægge det en vis vægt, om der er en igangværende politiforretning/anholdelse af den, som fremsætter ringeagtsytringen, og dermed give folk en vid adgang til at udtrykke sig som de vil, mens de udsættes for magt fra politiets side. Det er da også et hensyn, som i høj grad inddrages ved vurderingen af denne typer sager hos Statsadvokaten i Viborg.⁹¹

Konklusionen vedrørende dette moment må således være, at selvom det i litteraturen anføres, at der bør udvises tilbageholdenhed med tiltalerejsning i sager, hvor ringeagtsytringen fremkommer under en anholdelsessituation, og dette da også synes rimeligt, ses der ikke kun at være frifindende domme i situationer, hvor fuck-fingeren forevises. At gerningsmanden foreviser tegnet som reaktion på et indgreb fra politiets side, medfører således ikke nødvendigvis, at fuck-fingeren dermed er lovlig. Samtidig vil det, at fuck-fingeren forevises af en udenforstående, ikke i sig altid være tilstrækkelig til at der skal ske domsfældelse.

⁹¹ Fx skete der påtaleopgivelse i en sag, som blev forelagt Statsadvokaten i Viborg i 2016, selvom den sigtede i sagen mindst fem gange havde kaldt to polititjenestemænd for ”svin”. Ved afgørelsen lagde Statsadvokaten vægt på, at polititjenestemændene var dukket op på sigtedes adresse midt om natten for at anholde ham inden et retsmøde og vækket ham ved at trænge ind i hans lejlighed ved hjælp fra en låsesmed. Sigtede befandt sig således, ifølge Statsadvokaten, i en forståelig ophidselse over, at der pludselig stod to polititjenestemænd i hans lejlighed og anholdte ham midt om natten.

4.6 Politiets opførsel

Det synes relevant at overveje hvad konsekvenserne for gerningsmanden er, når en polititjenestemand selv giver anledning til, at der fremsættes ringeagtsytringer mod ham. Her tænkes ikke på de situationer, som er behandlet ovenfor, hvor politiet på lovlig vis udøver magtanvendelse mod en borger, men derimod de situationer, hvor en polititjenestemand selv starter med at tiltale en gerningsmand på en fornærmende måde. Spørgsmålet bliver i disse situationer, om polititjenestemanden i disse situationer selv har ”lagt tonen” og om gerningsmanden således bør frifindes for fremsættelsen af ringeagtsytringer?

Der ses ikke at være retspraksis vedrørende forevisningen af fuck-fingeren, hvor spørgsmålet om hvorvidt polititjenestemændene under en given politiforretning selv har fremprovokeret en ringeagtsytring. Det ses dog at være behandlet i andre sager om overtrædelse af straffelovens § 121, som f.eks. UfR 2003.498, hvor en person blev dømt for overtrædelse af straffelovens § 121 for at have ytret ”smatso” til en polititjenestemand. I den anledning udtalte retten blandt andet:

”Efter bevisførelsen lægger retten endvidere til grund, at B ikke har forholdt sig således over for T, at det kunne gøre tiltaltes brug af skældsordet retmæssig. Retten finder derfor T skyldig i overensstemmelse med tiltalen.”

Heraf må modsætningsvis kunne udledes, at den tiltalte muligvis kunne være blevet frifundet, hvis polititjenestemanden selv havde givet anledning til ringeagtsytringens fremsættelse.

I en byretssag, afsagt af Retten i Viborg den 01.12.1983 blev en mand frifundet for overtrædelse af straffelovens § 121, for at have kaldt en polititjenestemand ”vatpik”, ”stupid idiot” ”frynse-behængt stodder” og ”magtsyg stodder”, fordi polititjenestemanden til at starte med havde kaldt den tiltalte for ”bonderøv”. Retten mente, at polititjenestemanden herved havde markeret samtalsens verbale plan.⁹²

Heraf må det således konkluderes, at der kan være situationer, hvor det vil blive tillagt vægt, at polititjenestemanden selv har startet med at tiltale borgeren på en fornærmende måde. Selvom der ikke ses at være praksis hvor dette er tillagt vægt vedrørende forevisningen af fuck-fingeren, må det antages ligeledes at kunne have betydning for vurderingen af strafbarheden af forevisningen af fuck-fingeren.

⁹² Gengivet i: Henricson, Politiret, side 844

At lægge vægt på, hvordan polititjenestemanden har tiltalt borgeren forekommer da også rimeligt, da forsættet næppe række til at forhåne eller fornærme i de situationer, hvor polititjenestemanden selv med sine ytringer viser, hvad der er acceptabelt sprogbrug mellem parterne. Ud fra de samme betragtninger, som blev anført vedrørende ringeagtsytringer, som fremkommer som led i en anholdelsessituation, vil det ligeledes være nærliggende at give borgerne en videre margin til at udtrykke mishag og ”svare igen”, når polititjenestemændene selv giver anledning hertil.

4.7 Hensynet til at gerningsmanden er påvirket af alkohol eller euforiserende stoffer

Straffeloven indeholder ikke nogle særlige regler, som fritager berusede eller påvirkede personer fra strafansvar. En beruset person kan dog være så uklar, at der ikke kan statueres forsæt.⁹³ Det fremgår af straffelovens § 16, stk. 1, at såfremt gerningsmanden på gerningstidspunktet befandt sig i en forbigående tilstand af sindssygdom eller en tilstand, som må sidestilles hermed, som følge af alkohol eller andre rusmidler, kan straf pålægges, når særlige omstændigheder taler herfor. Udgangspunktet er dog stadig, at en person som har handlet i beruselse, uden at være utilregnelig, straffes på samme måde som ikke-berusede.⁹⁴

I relation til fremsættelsen af ringeagtsytringer, er det Ib Henricsons opfattelse, at harmløs ”fuldemandssnak”, også selvom denne måtte indeholde kraftigt nedsættende udtryk, alene bør medføre et skuldertræk fra politiet.⁹⁵

I AM 2009.11.16 Ø (Bornholmer-dommen), som er refereret ovenfor, beskriver et vidne tiltale som ”meget påvirket” og den tiltalte forklarer da også selv, at han havde fået ”en masse øl”. Ligeledes havde tiltalte i TfK 2001.145 (Spritbilist-dommen) en alkoholpromille på 2,54 på gerningstidspunktet. I ingen af sagerne sås retten dog at have inddraget dette hensyn i vurderingen af skyldsspørgsmålet.

Det synes rimeligt, ikke at tillægge det afgørende vægt for bedømmelsen af forholdet, hvorvidt den tiltalte er påvirket af alkohol eller euforiserende stoffer, da alkoholpåvirkning ej heller fratager ansvar i andre straffelovsovertrædelser, og da forsættet til at forhåne eller fornærme sagens kan være til stede trods beruselse. Heroverfor kan dog anføres, at behovet for at straffe end borger som i fuldskab fremkommer med uovervejede ringeagtsytringer vel er mindre end den

⁹³ Toftegaard, Strafferet 1 – Ansvar, side 77.

⁹⁴ Karnovs note 113 til straffelovens § 16, stk. 1

⁹⁵ Henricson, Politiret, side 844

gerningsmand, som er ved sine fulde fem, når ringeagtsytringerne fremsættes. Mange forbrydelser begås dog af gerningsmænd som er påvirkede i højere eller mindre grad, hvorfor det ikke synes holdbart at skelne mellem ringeagtsytringer fremkommet af berusede eller ikke-berusede.

4.8 Betragtninger vedrørende fuck-fingerens symbolik i retspraksis

I den ovenfor analyserede retspraksis har fokus været at identificere og diskutere de momenter, som er blevet tillagt vægt, når strafbarheden af forevisningen af fuck-fingeren til polititjenestemænd skulle vurderes. Der findes dog også sager, hvor der ikke ses at være lagt nævneværdig vægt på de konkrete omstændigheder i sagen, men hvor tegnets symbolik derimod har været genstand for behandling under straffesagen. Disse sager vil blive behandlet i nærværende afsnit.

Arbejdsgruppen i Ringeagtsytringsrapporten fra 1985 konkluderede på baggrund af deres praksisgennemgang, at en betingelse for tiltalerejsning er, at der beviseligt har været forsæt til at fornærme, og slutter i forlængelse heraf modsætningsvist, at tegnet også nogle gange anvendes som udtryk for uenighed eller mishag, og at der således ikke bør rejses tiltale i disse tilfælde.⁹⁶

Arbejdsgruppen konkluderede ligeledes, at forevisningen af fuck-fingeren *isoleret set* næppe vil være en overtrædelse af normalpolitivedtægtens § 3, stk. 1, eller straffelovens § 121, uanset om der har været det fornødne forsæt til at fornærme.⁹⁷

I en ældre dom, VLD 12.11.1984⁹⁸ lagde landsretten vægt på betydningen af fuck-fingeren og forsættet ved forevisningen. Sagen omhandlede en mand, som foreviste fuck-fingeren til nogle polititjenestemænd, som havde stoppet musikken ved et grundlovsmøde på grund af naboklager. Han blev frifundet herfor. 2 voterende udtalte blandt andet til støtte for en domsfældelse følgende:

”I overensstemmelse med tiltaltes egen forklaring lægges det endvidere til grund, at han hermed har ønsket at ytre sig over for politiassistent Erling Østervig og de øvrige politiassistenter, [...], at tiltalte ikke på det pågældende tidspunkt var eller havde været i samtale med politiassistenterne, og at ingen af politiassistenterne umiddelbart forud havde sagt noget til tiltalte, lægges det endeligt til grund, at tiltalte ved at foretage denne specielle håndbevægelse mod politiassistent Erling

⁹⁶ Ringeagtsytringsrapporten fra 1985, side 40

⁹⁷ Ibid., side 40

⁹⁸ Gengivet i: Henricson, Politiret, side 847

Østervig har villet ytre hån over for denne, og under hensyn til de omstændigheder, hvorunder tiltaltes handling fandt sted, herunder at der var mange mennesker til stede, findes handlingen at være omfattet af straffeloven § 121”.

4 voterende udtalte til støtte for frifindelsen:

”Uanset skråt-op-tegnets specielle symbolik kan det ikke lægges til grund, at der i tegnet – eller udtrykke ”skråt op”, ”rend mig” eller lignende, som de anvendes i dag – entydigt ligger andet eller mere end et udtryk for ligegladhed eller forskelle grader af uenighed eller mishag med den, som tegnet eller udtrykkene rettes til. Uanset om tegnet undertiden anvendes også som et udtryk for en vis ringeagt, kan det således ikke entydigt anses som fornærmende, og det findes herefter ikke bevist, at tiltalte, der var misfornøjet med at politiet havde standset musikken, har haft forsæt til at overtræde straffeloven § 121”.

Flertallet lagde således vægt på, at fuck-fingeren både kunne udtrykke en vis ligegladhed/mishag men også være udtryk for ringeagt. Tiltalte blev således frifundet med henvisning til, at det ikke var bevist, at der var forsæt til at fornærme. Dette kunne indikere, at det var landsrettens opfattelse på daværende tidspunkt, at når tegnet blev forevist isoleret set, uden andre omstændigheder, som kunne bestyrke forsættet, som fx verbale ringeagtsytringer, ville der ikke være forsæt til at overtræde straffelovens § 121.

Dette er der dog varierende opfattelser af i nyere retspraksis. I TfK 2017.1300 (Klaphat-dommen)’s forhold 1 blev tiltalte frifundet for at forevise fuck-fingeren ved forbikørsel i bil, hvilket således er i tråd med de bemærkninger anført af arbejdsgruppen i Ringeagtsytringsrapporten fra 1985 og i ovenstående landsretsdom (VLD 12.11.1984). Disse er dog ikke i overensstemmelse med f.eks. retten i Aalborgs dom af den 23. januar 2015 (Politigårds-dommen), hvor den tiltalte blev fundet skyldig i overtrædelse af straffelovens § 121, ved at have forevist fuck-fingeren til en polititjenestemand på politigården. Sagens omstændigheder fremgår ikke nærmere af dombogen, og dommen ses ej heller at være begrundet fordi tiltalte erkendte sig skyldig, men baseret på anklageskriftets formulering var der ikke øvrige omstændigheder, som f.eks. verbale ringeagtsytringer, som indikerede forsæt til at fornærme eller forhåne. Det samme gør sig gældende for ovenfor refererede dom afsagt den 7. november 2011 af retten i Svendborg (Svendborg-dommen), hvor en mand blev kendt skyldig i overtrædelse af straffelovens § 121 for at have forevist fuck-fingeren til polititjenestemænd fra sin bil, og i dom afsagt af retten

i Odense den 10. april 2014 (Domhus-dommen), hvor der heller ikke ses at være fremsat verbale ringeagtsytringer eller andet, som kunne indikere at der var forsæt til at fornærme eller forhåne.

På baggrund af ovenstående kan det konkluderes, at tegnet isoleret set *kan* være omfattet af straffelovens § 121. Af TfK 2017.1300 (Klaphat-dommen)'s forhold 1 samt ses det dog også, at forevisningen af fuck-fingeren isoleret ikke nødvendigvis altid vil være strafbar. Det er således stadig usikkert i hvilket omfang forevisningen af fuck-fingeren isoleret set er strafbar, da det stadig vil være en konkret vurdering af omstændighederne hvorunder tegnet forevises. Det er således ikke muligt at komme med et entydigt svar på, om forevisningen af fuck-fingeren i sig selv (uden at der er øvrige momenter, som forstærker forholdet), er omfattet af straffelovens § 121.

4.9 Sammenfatning på analysen

4.9.1 Momenterne

Ovenstående analyse viser i høj grad, at der er tale om en konkret vurdering af sagens omstændigheder ved vurderingen af, om der er sket en overtrædelse af straffelovens § 121 ved forevisning af fuck-fingeren. Herudover ses det, at de momenter som bliver tillagt vægt ved vurderingen i høj grad er domstolsskabte; momenterne kan ikke udledes af bestemmelsens ordlyd, men må derimod findes i domspræmissen og suppleres af litteraturen.

Af analysen kan det udledes, at verbale ytringer (også de ikke-strafbare jf. særligt AM 2017.06.14 B), i høj grad kan bevirke at forevisningen af fuck-fingeren bliver strafbar i medfør af straffelovens § 121. Hvis der er tale om verbale ringeagtsytringer som isoleret set er strafbare efter bestemmelsen, vil de verbale ringeagtsytringer og fuck-fingeren blive behandlet sammen og vil som samlet hele udgøre en overtrædelse af bestemmelsen.

Herudover kan der udledes, at der ved vurderingen i skærpende retning ligeledes lægges vægt på, om der har været udenforstående, som har overværet forevisningen af fuck-fingeren. Dette ses dog ikke at være et absolut krav, da der i flere tilfælde, herunder begge forhold i TfK 2017.1300 (Klaphat-dommen) og i TfK 2001.145 (Spritbilist-dommen), er sket domsfældelse selvom der ikke har været udenforstående, som har overværet forevisningen.

Det kan endvidere konkluderes, at hensynet til om gerningsmanden ved forevisningen af fuck-fingeren er til skade for politiets arbejde, ikke ses at blive inddraget direkte i de analyserede

domspræmisser. Det samme gør sig gældende for så vidt angår hensynet til, om gerningsmanden har forevist fuck-fingeren flere gange. Det kan ikke med sikkerhed konkluderes, at dette er udtryk for, at disse hensyn ikke har en betydning, da hensynene kan være tillagt vægt uden at det er nedskrevet – særligt i de sager, hvor der i præmisserne blot henvises til ”de konkrete omstændigheder”. Det kan dog konkluderes, at der ikke gælder et absolut krav om, at gerningsmanden ved forevisningen af fuck-fingeren skal have været til skade for politiets arbejde, for at gøre handlingen strafbar, og at det ej heller er en betingelse for strafbarhed, at fuck-fingeren forevises flere gange.

Analysen viser endvidere, at det forhold, at man som anholdt foreviser fuck-fingeren på baggrund af situationens ophidselse, ikke i sig selv fritager den anholdte for strafansvar, selvom litteraturen lægger op til, at der i disse situationer bør gives gerningsmanden ”længere snor”. Ligeledes viser analysen, at det forhold at man foreviser fuck-fingeren uden anledning hertil (altså uden at man er i en anholdelsessituation eller anden konfrontationssituation med politiet), ikke altid vil være tilstrækkeligt til, at forholdet dermed er strafbart.

Afslutningsvis kan det på baggrund af analysen konkluderes, at politiet med deres opførsel kan ændre undergrænsen for det strafbare område af straffelovens § 121 i den konkrete situation, ved selv at ”lægge tonen”, og at alkoholpåvirkning ikke i praksis ses at have diskulperende effekt.

Det kan afslutningsvis konkluderes, at der ikke kan opstilles en tjekliste eller nærmere retningslinjer for, under hvilke omstændigheder, forevisningen af fuck-fingeren vil være under det strafbare område i straffelovens § 121, men at der ved hver enkelt forhold er tale om en meget konkret vurdering.

4.9.2 Hvad skal momenterne belyse?

Det afgørende for, om der er realiseret en overtrædelse af straffelovens § 121 er to ting: 1) om der er sket en overtrædelse af det objektive gerningsindhold i bestemmelsen – altså, om der er sket et overfald mod en af de beskyttede personer med hån, skældsord eller anden fornærmelig tiltale, samt 2) om det subjektive gerningsindhold er opfyldt – altså om gerningsmanden har haft forsæt.

Gennemgangen af retspraksis tyder på, at man i de tidligere sager (sagerne fra 1980’erne) havde mere fokus på, om det subjektive gerningsindhold var opfyldt, idet retten i disse flere gange ses

at have lagt vægt på, hvorvidt sigtede havde forsæt til at fornærme. Dette sås f.eks. i Vestre Landsretsdom af 5. februar 1985 og i byretssagen fra 1984 som omtalt på afhandlingens side 43. I de nyere sager, som f.eks. AM 2017.06.14 B (Cyklist-dommen) og TfK 2017.1300 (Klaphat-dommen) nævnes intet omkring tiltaltes forsæt. Ud fra domspræmisserne vurderes det nærmere at frifindelsen i forhold 1 i TfK 2017.1300 (Klaphat-dommen), skyldtes at retten ikke fandt, at det objektive gerningsmoment var opfyldt – altså at der ikke var sket et overfald med hån, skældsord eller anden fornærmelig tiltale.

Umiddelbart forekommer det besynderligt, at der kan herske tvivl om, hvorvidt domstolene har ment, om det var det objektive eller subjektive gerningsmoment, som ikke var opfyldt ved en frifindelse. Men ved en bestemmelse som straffelovens § 121, som handler om noget så u håndgribeligt som ”ringeagtsytringer”, hvor grænsen mellem det subjektive og objektive gerningsindhold må anses for mere flydende, giver det nok mere anledning til tvivl end andre bestemmelser – som f.eks. straffelovens regler om drab eller vold, hvor der noget skarpere kan skelnes mellem den subjektive og det objektive gerningsindhold.

Noget peger således i retning af, at omstændighederne hvorunder ytringerne bliver fremsat tidligere blev inddraget i en vurdering af tiltaltes forsæt, men at de i nyere retspraksis bruges til at vurdere, om det objektive gerningsindhold er opfyldt.

4.9.3 Valget mellem straffeloven § 121 og ordensbekendtgørelsens § 3, stk. 1

Der findes ikke mange domme om overtrædelse af ordensbekendtgørelsens § 3, stk. 1, som vedrører forevisningen af fuck-fingeren. Dette skyldes formentlig, at disse sager som oftest afgøres med et bødeforlæg. Det vil alligevel her blive forsøgt, ud fra lovens ordlyd, forarbejder og ovenstående praksis, at skitsere en række forskelle og ligheder mellem straffelovens § 121 og ordensbekendtgørelsens § 3, stk. 1.

En af de største forskelle på straffeloven § 121 og ordensbekendtgørelsens § 3, stk. 1, findes i den geografiske afgrænsning, som findes i ordensbekendtgørelsen. Hvor straffeloven § 121, ikke efter sin ordlyd har geografiske krav, stiller ordensbekendtgørelsens § 3, stk. 1, som ovenfor anført, krav om at adfærden sker offentligt (på veje eller på andre steder, hvortil der er almindelig adgang, jf. ordensbekendtgørelsens § 2, stk. 1). Ringeagtsytringer, som fremsættes i et privat hjem, i arresten eller lignende steder, hvortil der ikke er almindelig adgang, vil således alene kunne straffes efter straffelovens § 121, og ikke efter ordensbekendtgørelsens § 3, stk. 1.

En anden markant forskel er beskyttelseshensynet. Beskyttelseshensynet for straffelovens § 121 er politiet,⁹⁹ mens beskyttelseshensynet nærmere må anses for værende de civile borgere ved kriminaliseringen i ordensbekendtgørelsens § 3, stk. 1. Dette har f.eks. en betydning for fortolkningen af bestemmelserne og dermed vurderingen af, om der er sket en overtrædelse af bestemmelserne, da en bestemmelse bør fortolkes i overensstemmelse med beskyttelseshensynet bag.

Den beskyttede personkreds indsnævrer anvendelsesområdet for straffelovens § 121 til de personer, som *”det påhviler at handle i medfør af offentlig tjeneste eller hverv, under udførelsen af tjenesten eller hvervet eller i anledning af samme”*. Denne begrænsning gælder ikke ved ordensbekendtgørelsens § 3, stk. 1, hvorfor der i en situation, hvor det ikke kan bevises, at gerningsmanden har været klar over, at forurettede var polititjenestemand, i stedet vil kunne straffes i medfør af ordensbekendtgørelsens § 3, stk. 1, hvis de øvrige betingelser herfor er opfyldt. Herudover gælder ordensbekendtgørelsens § 3, stk. 1, også ved fornærmelig tiltale af andre personer end de i § 119, stk. 1, nævnte, hvorfor også fornærmelig tiltale mod andre civile borgere også kan være omfattet af bestemmelsen.

Overfaldsbetingelsen gør sig ikke gældende ved overtrædelser af ordensbekendtgørelsens § 3, stk. 1, hvorfor fornærmelig omtale, som ikke er omfattet af straffelovens § 121, kan være omfattet af ordensbekendtgørelsens § 3, stk. 1, hvis de øvrige betingelser herfor er opfyldt.

Såfremt der ved en gerning er realiseret en overtrædelse af både straffeloven og ordensbekendtgørelsens regler, vil forholdet skulle henføres under straffelovens regler.¹⁰⁰ I mange tilfælde vil det således give mening, under en straffesag, at nedlægge primærpåstand for overtrædelse af straffelovens § 121, og subsidiær påstand om overtrædelse af ordensbekendtgørelsens § 3, stk. 1 (selvsagt kun, hvis der ved gerningen er realiseret en overtrædelse af begge bestemmelser). Det havde f.eks. været interessant at se, om domstolene i TfK 2017.1300 (Klaphat-dommen) ville henføre sagens forhold 1 under ordensbekendtgørelsens § 3, stk. 1, idet tiltalte jo erkendte at have forevist fuck-fingern til op mod 50 modkørende bilister.

⁹⁹ Hvorvidt beskyttelseshensynet retter sig mod den enkelte polititjenestemand eller politiets omdømme, vil blive behandlet under afsnit 5. Utvivlsomt er det dog, at beskyttelseshensynet overordnet set retter sig mod politiet.

¹⁰⁰ Vestergaard, Dorph, Rahbæk, Røn og Rørdam, Forbrydelser og andre strafbare forhold, side 76

Som det ses af ovenstående, er der et vist overlap mellem ordensbekendtgørelsens § 3, stk. 1, og straffelovens § 121, hvor begge bestemmelser finder anvendelse. Vagn Greve, Niels Bonde og Ole Scharf udtrykker det således:

”Afgrænsningen mellem straffeloven og politivedtægten er ret flydende, men afhænger af om ytringen eller handlingen i det væsentligste fremtræder som en krænkelse af en bestemt person eller af den offentlige orden”¹⁰¹

Dette kommer sig også til udtryk i de ovenfor refererede sager omhandlende ordensbekendtgørelsen/normalpolitivedtægten. I f.eks. UfR 2003.2548 (Hvilestue-dommen) blev en kvinde af landsretten fundet skyldig i overtrædelse af normalpolitivedtægts § 3, stk. 1, ved at have forevist fuck-fingeren gennem en rude til to polititjenestemænd, som netop havde forladt hvilestuen og var gået ud på gaden. Henset til de øvrige fældende domme i analysen, er det ikke utænkeligt, at der kunne være sket domsfældelse for overtrædelse af straffelovens § 121, hvis der var nedlagt påstand herom.

Hvorvidt et forhold henføres under straffeloven eller ordensbekendtgørelsen ses da heller ikke at være helt uden betydning – særligt for den dømte. Domme for overtrædelser af straffeloven vil f.eks. fremgå af den dømtes straffeattest, mens dette ikke er tilfældet hvis forholdet i dommen henføres under ordensbekendtgørelsen.¹⁰² Hvorvidt det giver anledning til problemer at forholdet kan være omfattet af begge regelsæt, vil blive behandlet under afsnit 7.1.

4.9.4 Analysens svagheder

Analysen ovenfor tager, som mange andre analyser af gældende ret, udgangspunkt i de sager, som har været behandlet af domstolene. Dette giver dog alene et indblik i de sager, hvor det er besluttet, at der skal rejses tiltale. En stor del af gældende ret består dog i den juridiske vurdering, som sker på Statsadvokaturernes skriveborde. Når Statsadvokaturen beslutter, at der i en sag skal ske påtaleopgivelse, vil dette blive begrundet overfor den politikreds, som har indstillet sagen til afgørelse hos Statsadvokaten og overfor den forurettede polititjenestemand. En analyse som også inddragede begrundelserne for disse påtaleopgivelser havde således i høj grad medvirket til belysningen af den reelle retstilstand, særligt når der ikke er righoldig trykt retspraksis på området.

¹⁰¹ Greve, Bonde og Scharf, Kommenteret normalpolitivedtægt, side 97

¹⁰² https://www.politi.dk/da/borgerservice/straffeattest/om_straffeattester/ [31/05/2018]

I en bestemmelse som straffelovens § 121, hvor det strafbare område i høj grad bygger på fortolkning, bliver en stor del af retstilstanden således defineret på Statsadvokaturenes skriveborde – særligt fordi en del af sagerne ender med at blive afgjort med et bødeforlæg. I mange sager vil praksis således nærmere blive fastlagt hos statsadvokaterne. Om dette giver anledning til problemer i relation til det strafferetlige legalitetsprincip, vil blive behandlet mere dybdegående i afsnit 7.2.

Herudover kan man, som anført under afsnit 1.3.1, ved gennemlæsningen af retspraksis på området, særligt den utrykte del af retspraksis, få den opfattelse at domstolene ikke reelt foretager en vurdering af, om forevisningen af fuck-fingeren er omfattet af straffelovens § 121, i de situationer, hvor den tiltalte erkender forholdet. Dette kan selvfølgelig ikke siges med sikkerhed, da der ikke ses at være domspræmisser i de analyserede utrykte domme, netop fordi den tiltalte har erkendt. Spørgsmålet rejses dog alligevel, fordi man må formode, at der ikke i retten har været procederet nævneværdigt på skyldsspørgsmålet i disse sager, og at der måske kunne have været sket frifindelse i nogle af sagerne, såfremt tiltaltes forsvarer havde forsøgt at procedere på, at forevisningen af fuck-fingeren slet ikke objektivt set var omfattet af straffelovens § 121 og domstolene således må formodes at have behandlet spørgsmålet mere indgående.

5. Beskyttelseshensynet

5.1 Politiets omdømme eller den enkelte polititjenestemand?

Som tidligere nævnt er særligt beskyttelseshensynet bag straffelovens § 121 særligt interessant, da en kriminalisering af et forhold efter danske principper kræver, at der er en beskyttelsesinteresse, som fordrer et strafferetligt værn. Samtidig er det også interessant at belyse beskyttelseshensynet, da en fortolkning af en bestemmelse bør gøres i lyset af bestemmelsens beskyttelseshensyn. Men hvad er egentlig beskyttelsesinteressen bag straffelovens § 121? Er det at beskytte den enkelte polititjenestemand mod at blive krænket og dermed lide personlig overlast? Eller er det nærmere for at forbedre eller opretholde politiets omdømme? Eller måske noget helt tredje – eller begge dele?

Det kan være vanskeligt at identificere ét bestemt beskyttelseshensyn, særligt når der er tale om en så gammel bestemmelse, som straffelovens § 121, da der kan være sket en ændring fra det oprindelige beskyttelseshensyn ved indførelsen af bestemmelsen til det nuværende. Derudover kan der være flere beskyttelseshensyn til stede ved samme bestemmelse, og også nogle som først viser sig når retten får anledning til at udtale sig herom.

I 1917 anførte Carl Torp, som redegjort for under afsnit 2.2, at beskyttelsen af offentligt ansatte særligt havde til formål at hævde selve myndigheden og dennes uforstyrrede virke. I straffelovsbetænkningen af 1923 blev det anført, at myndighedspersoner skulle beskyttes fordi disse måtte anses for særligt udsatte, og fordi hensynet til ro og orden i samfundet krævede, at der ikke blev lagt hindringer i vejen for politiets arbejde. Hurwitz anførte i tråd hermed i 1970, at beskyttelsen af offentligt ansatte skulle sikre det offentliges interesse i gennemførelse af påbud og forbud, samt for at beskytte myndighedspersoner for overfald og forulempelser, fordi disse var mere udsatte herfor end den almindelige borger.¹⁰³ De oprindelige formål med bestemmelsen sås således at være primært to ting: Hensynet til den frie myndighedsudøvelse og hensynet til den enkelte polititjenestemandes ve og vel.

I den nyere dom i UfR 2015.1873 Ø (Klagesags-dommen) fandt landsretten anledning til at udtale sig om formålet med bestemmelsen, og udtalte følgende:

”Straffeloven § 121 har til formål at sikre samfundets interesse i, at politiansattes omdømme bevares og respekteres. Ikke enhver tilsidesættelse af god tone over for politiet kan anses for retsstridig”.

Det er bemærkelsesværdigt, at landsretten i sagen udtaler, at formålet med bestemmelsen er, at sikre politiets omdømme, da dette ikke tidligere ses at være blevet nævnt i hverken forarbejder eller anden retspraksis. Hensynet er dog også efterfølgende nævnt i litteraturen, herunder blandt andet af Ib Henricson, som anfører:

”Hovedhensynet bør imidlertid være, om politiforretningen har lidt skade, eller om politiets omdømme konkret har været truet.”¹⁰⁴

Ib Henricson nævner også i den forbindelse UfR 2015.1873 (Klagesags-dommen), hvorfor det kan tænkes, at han udleder ovenstående på baggrund af netop denne sag.

Derudover har Hanne Rahbæk anført følgende vedrørende straffelovens kapitel 14 (hvori § 121 er placeret):

¹⁰³ Hurwitz, Den Danske Kriminalret: Speciel del, side 34

¹⁰⁴ Henricson, Politiret, side 844

”Det fælles formål med bestemmelserne i kapitlet er at bidrage til håndhævelsen af respekt for statsmagtens autoritet og til sikring af almindelig tillid til udøvelsen af bestemte former for offentlig myndighed”¹⁰⁵

Disse betragtninger stemmer således til en vis grad overens med det anførte i UfR 2015.1873 Ø (Klagesags-dommen) og af Ib Henricson, om at beskyttelseshensynet ikke alene er den enkelte polititjenestemands ve og vel, men også nærmere hensynet til politiets omdømme og respekten af disses arbejde.

Ved fastlæggelsen af beskyttelseshensynet synes det også relevant at overveje, om de hensyn som domstolene inddrager i deres vurderingen af skyldsspørgsmålet, kan sige noget om, hvad der søges beskyttet. Når domstolene f.eks. lægger vægt på, om der er udenforstående, som har overværet ringeagtsytringens fremsættelse, kunne dette tyde på, at det netop er politiets omdømme, som ønskes beskyttet, frem for den enkelte polititjenestemand. Som anført under afsnit 4.2 kan der være flere årsager til at inddrage hensynet til, om udenforstående overværer/overhører en ringeagtsytrings fremsættelse (herunder almenprævention og hensynet til at det er mere ydmygende at blive forhånet foran udenforstående), men det vurderes alligevel at en af de overvejende grunde til at inddrage dette hensyn er, et forsøg på at opretholde et vist omdømme, ved at vise, at politiet ikke bare er nogen, som man kan forhåne efter behag.

Endvidere synes bestemmelsens fuldbyrdelsesmoment at bidrage til at belyse bestemmelsens beskyttelseshensyn. Som også hentydet i afsnit 2.4.6 synes det at pege i retning af, at man ønsker at beskytte den enkelte polititjenestemand, hvis fuldbyrdelsesmomentet først er, når den forurettede polititjenestemand overhører ytringen, da det vel først er her, at polititjenestemandens personlige ære krænkes. Såfremt fuldbyrdelsesmomentet fastlægges, som værende allerede det tidspunkt, hvor ytringen fremsættes (uagtet om polititjenestemanden, som ytringen retter sig imod, overhører/overværer ytringen), indikerer dette nærmere, at man søger at beskytte politiets omdømme og respekten for politiet som instans, da krænkelsen af politiets ære og omdømme allerede sker ved fremsættelsen og ikke når denne høres af den forurettede. Som anført under afsnit 2.4.6 synes det dog mest korrekt at konkludere, at forbrydelsen først er fuldbyrdet når den forurettede polititjenestemand overhører ytringen, hvilket således peger i retning af, at beskyttelseshensynet er den enkelte polititjenestemands ve og vel.

¹⁰⁵ Vestergaard, Dorph, Rahbæk, Røn og Rørdam, Forbrydelser og andre strafbare forhold, side 59

Herudover kan beskyttelseshensynet også forsøges udledt af bestemmelsens ordlyd. Særligt relevant er i den forbindelse ordet *overfalder*. Som tidligere redegjort for i afsnit 2.4.5 gælder der den såkaldte overfaldsbetingelse, hvilket bevirker at kun tiltale, og ikke omtale, er strafbart. Betingelsen om, at der skal ske direkte henvendelse (og dermed et overfald) må siges, at pege i retning af, at man ønsker at beskytte den enkelte polititjenestemand. Såfremt det er politiets omdømme som helhed, som man ønsker at opretholde, synes overfaldsbetingelsen unødvendig, da krænkelser af politiets omdømme vel næppe påvirkes af, om politiet tiltales eller omtales med hån, skældsord eller på anden fornærmelig måde. Hanne Rahbæk anfører, at det synes foreneligt med bestemmelsens beskyttelsesinteresse, at kun ringeagtsytringer fremsat direkte overfor den forurettede er omfattet af bestemmelsen.¹⁰⁶

Herudover er et beskyttelseshensyn, som går igen flere steder i litteraturen, hensynet til den frie myndighedsudøvelse. Dette hensyn nævnes allerede i straffelovsbetænkningen fra 1917:

*”Hensynet til Ro og Orden i Samfundet kræver, at der ikke lægges disse Personer som Udøvere af Samfundsmagten indadtil Hindringer i Vejen for den fri Udøvelse af deres Tjeneste eller Hverv”*¹⁰⁷

Dette blev også, som det ses af afsnit 4.3, påpeget af Ib Henricson som værende et afgørende hovedhensyn ved vurderingen af skyldsspørgsmålet. Dette må også kunne udledes af landsrettens præmisser i UfR 2015.1873 Ø (Klagesags-dommen), hvor landsretten udtalte:

”Beskyttelseshensynet efter straffelovens § 121 må således typisk veje tungere ved eksempelvis fornærmelig tiltale på gadeplan, hvor de politiansatte skal gennemføre en politiforretning”

Af denne sætning må vel netop kunne udledes, at politiets uforstyrrede virke, når disse skal udføre en opgave på gaden, er en del af bestemmelsens beskyttelsesinteresse. Dette beskyttelseshensyn ses således at have været til stede både før og nu.

På baggrund af ovenstående, er der således noget der *kunne* indikere, at beskyttelseshensynet de senere år har bevæget sig fra at være en beskyttelse af den enkelte polititjenestemand, herunder både hans mulighed for at udføre sit arbejde og hans generelle arbejdsmiljø, til nærmere

¹⁰⁶ Vestergaard, Dorph, Rahbæk, Røn og Rørdam, Forbrydelser og andre strafbare forhold, side 64

¹⁰⁷ Betænkning afgivet af straffelovskommissionen af 9. november 1917 (udg. år 1923), side 232

at handle om politiets omdømme. Spørgsmålet bliver derfor, om det er problematisk, hvis beskyttelseshensynet over tid ændrer sig fra lovgivers oprindelige intention – og om dette overhovedet er sket?

Det synes umiddelbart betænkeligt, *hvis* landsretten anvender en straffelovsbestemmelse ud fra et andet beskyttelseshensyn end det, som lovgiver oprindeligt har lovgivet ud fra. Samtidig kan der dog argumenteres for, at der ikke er tale om markant ændring, da beskyttelseshensynet alt andet lige stadig retter sig mod politiet, og at der som ovenfor anført, måske er tale om et beskyttelseshensyn som hele tiden har været til stede, men som først viser sig på skrift, da landsretten i UfR 2015.1873 får anledning til at udtale sig herom. Samtidig er der tale om en bestemmelse af ældre dato, som påvirkes af samfundets ændringer, og dermed synes det også naturligt at dette kan påvirke beskyttelseshensynet og måden dette udtrykkes på.

Svaret på ovennævnte må således blive, at der ikke umiddelbart vurderes at være en sådan ændring i beskyttelseshensynet, at det er problematisk. Det synes derimod mest nærliggende at konkludere, at både hensynet til den enkelte polititjenestemand og hans mulighed for at udføre sit arbejde uforstyrret, samt hensynet til politiets omdømme er til stede i dag. Måske er der i virkeligheden ikke så stor en forskel på hensynene, da beskyttelsen af politiets omdømme og respekten for politiet som institution i virkeligheden er en forudsætning for, at den enkelte polititjenestemand behandles ordentligt og at han derved får anledning til at udføre sin funktion så effektivt som muligt.

5.2 Respektpakkens betydning for beskyttelseshensynet

Formålet med respektpakken var ifølge det vedtagne lovforslag ”at øge respekten for det offentlige rum, offentlige myndigheder og personer i offentlig tjeneste”.¹⁰⁸ Dette blev uddybet i regeringens publikation om Respektpakken, hvori det blev anført, at formålet med Respektpakken blandt andet var at styrke og fastholde respekten for det fælles. Der var et ønske om en holdningsændring i samfundet og fra retspolitisk side ønskede man derfor at sætte respekt på dagsordenen.¹⁰⁹ Regeringen anførte endvidere, at personer i offentlig tjeneste måtte anses for særligt udsatte, og at de derfor havde behov for en særlig beskyttelse for at kunne udføre deres

¹⁰⁸ Forslag til lov om ændring af straffeloven, lov om fuldbyrdelse af straf m.v. og forskellige andre love. (Øget respekt for det offentlige rum, offentlige myndigheder og personer i offentlig tjeneste m.v.) – 2016/1 LF 73

¹⁰⁹ Respektpakke I – Respekt for det fælles, maj 2016, side 4

arbejde.¹¹⁰ Det anførtes videre, at offentligt ansatte skulle kunne udføre deres arbejde i fred og ro og uden at føle sig utrygge.¹¹¹

For straffeloven § 121 betød indførelsen af Respektpakken, som tidligere nævnt, en forhøjelse af strafferammen fra 6 måneder til 1 års fængsel med henblik på at hæve normalstraffen fra en bødestraf på 3.000 kr. til en bødestraf på minimum 5.000 kr. Udover en forhøjelse af strafferammen og dermed strafniveauet, tilsigtedes der ikke en ændring i retstilstanden.¹¹² Uden at gå dybere ned i spørgsmålet om kriminalpræventive strategier eller lignende, bør det dog bemærkes, at den forholdsvist lille ændring peger i retning af, at der nærmere er tale om symbolpolitik og et ønske at sætte fokus på en problemstilling, snarere end der er tale om at afskrække folk fra at begå sådanne lovovertrædelser. Forevisningen af fuck-fingern (og andre ringeagtsytringer) vil oftest komme så spontant, at gerningsmanden vel næppe inden ytringens fremsættelse når at resonere over om handlingen giver en bødestraf på 3.000 eller 5.000 kroner.

Overordnet set ses beskyttelseshensynet, som dette defineres i Respektpakken, at være i overensstemmelse med det i afsnit 5.1 konkluderede om, at beskyttelseshensynet både må anses for værende den enkelte polititjenestemand sammen med respekten for politiet og denne institutions omdømme. Der ses således ikke at være tilsigtet en ændring af beskyttelseshensynet ved indførelsen af Respektpakken, men nærmere blot et øget fokus og dermed italesættelse af problemstillingen omkring forbrydelser mod offentligt ansatte, herunder polititjenestemænd.

6. Er det nødvendigt at kriminalisere forevisningen af fuck-fingern?

Det overordnede formål med straffelovgivningen (og meget anden lovgivning) er at få befolkningen til at handle på en bestemt måde – eller at få befolkningen til at undlade at handle på en bestemt måde. Når myndigheder påfører borgere lidelse – som f.eks. straf – skal dette kunne retfærdiggøres. Med andre ord: *”Samfundets interesse i at tvinge borgerne til en bestemt adfærd skal således kunne retfærdiggøre lidelserne”*.¹¹³ I Danmark findes der ikke én bestemt teori eller en række almene principper for hvilke gerninger, som skal være strafbare.¹¹⁴ Hvorvidt en bestemt handling skal være strafbar, beror således i høj grad på lovgivers overvejelser omkring

¹¹⁰ Respektpakke I – Respekt for det fælles, maj 2016, side 6

¹¹¹ Ibid., side 15

¹¹² Almindelige bemærkninger til Forslag til Lov om ændring af straffeloven, lov om fuldbyrdelse af straffeloven m.v. og forskellige andre love (2016/1 LSF 73), afsnit 2.6.1

¹¹³ Toftegaard, Strafferet 1 – Ansvaret, side 20

¹¹⁴ Baumach, Strafferet og menneskeret, side 54

de enkelte forhold – det beror altså på retspolitik. Det er dog et anerkendt strafferetligt grundprincip, at kriminalisering af et forhold kræver, at der er en beskyttelsesinteresse, som fordrer et strafferetligt værn.¹¹⁵ I forlængelse heraf synes det relevant at stille spørgsmålet: Er der en legitim beskyttelsesinteresse, som gør det nødvendigt at kriminalisere forevisningen af fuck-fingeren til polititjenestemænd?

Netop dette spørgsmål var genstand for en del debat i 1980'erne, både i folketingssalen og i medierne. Blandt andet citerede Ekstra Bladet den 5. september 1984 folketingsmedlem Carsten Andersen, på baggrund af en landsretsdom om overtrædelse af straffelovens § 121 for forevisningen af fuck-fingeren, for at have sagt, at politi og andre myndigheder har så meget psykisk pondus, at de bør kunne tåle at se et harmløst tegn.¹¹⁶ Ligeledes skrev Ekstra Bladet, på baggrund af en lignende sag:

*”Og hermed må legen være forbi. Anklagemyndigheden kan ikke tillade sig at spille mere tid på disse latterlige klager fra fornærmede strømere, som føler sig krænket ved at se en strakt langefinger”.*¹¹⁷

Det står således klart, at Ekstra Bladets opfattelse på daværende tidspunkt var, at forevisningen af fuck-fingeren til polititjenestemænd ikke burde være strafbar.

Ib Henricson har anført, at når der er tale om fuck-fingeren rettet mod polititjenestemænd, er der to modsatrettede hensyn, som gør sig gældende. På den ene side hensynet til, at politiet og det magtapparat, som de har med sig, bør indtage en stilling som elefanten overfor musen; den overbærende. Han anfører videre, at det at blive mødt med ophidselse og uovervejede ytringer hører til polititjenestemændenes dagligdag, som en reaktion på de indgreb som politiet nødvendigvis må foretage. Såfremt der rejses tiltale for overtrædelse af straffelovens § 121 eller ordensbekendtgørelsens § 3, stk. 1, ved enhver anledning, kan det medføre at befolkningen føler, at politiet nyder en urimelig overbeskyttelse. Dette kan, ifølge Ib Henricson, føre til, at befolkningens velvillige indstilling til staten kan lide et knæk.¹¹⁸ På den anden side anfører han, at det er vigtigt at politiets renommé og dermed befolkningens respekt for ordensmagten ikke

¹¹⁵ Baumach, Strafferet og menneskeret, side 65

¹¹⁶ Ringeagtsytringsrapporten fra 1985, side 9

¹¹⁷ Ibid., side 9

¹¹⁸ Henricson, Politiret, side 843

forningses ves at politiet foran mange udenforstående personer må tåle ringeagtstytringer af enhver art.¹¹⁹

Vedrørende forevisning af fuck-fingeren til polititjenestemænd anfører Ib Henricson følgende:

”I flere tilfælde har domstolene frifundet for anvendelsen af dette tegn, og det er nok spørgsmålet, om ikke politietaten skyder sig selv i foden ved at søge flere sager af denne karakter gennemført til domsfældelse”¹²⁰

Det står således klart, at det er Ib Henricsons opfattelse, at der ikke bør rejses tiltale i sager om forevisning af fuck-fingeren til polititjenestemænd, fordi der allerede var sket frifindelse i en række sager herom. Der ses dog, efter udgivelsen af Ib Henricsons bog i 2016, at være sket en række domsfældelser for overtrædelse af straffelovens § 121 for forevisningen af fuck-fingeren, herunder AM 2017.06.14 B (Cyklist-dommen) og TfK 2017.1300 (Klaphat-dommen).

Vagn Greve anfører, at mange af de ytringer, som er kriminaliserede i straffeloven, herunder straffelovens § 121, er strafbare på grund af måden, som disse fremsættes på. Oftest vil en ytring med samme indhold, kunne fremsættes på en så sober måde, at denne ikke er strafbar. På den måde rammer kriminaliseringen således de borgere, som udtrykker sig plat eller vulgært.¹²¹ Dette synes da også at være korrekt. Gøres betragtningen gældende for så vidt angår fuck-fingeren, må det konstateres, at fuck-fingeren vel oftest har til formål at udtrykke en vis form for mishag eller utilfredshed, men at såfremt fuck-fingeren i stedet blev erstattet med verbale ytringer i ”pænere” vendinger, som f.eks. ”Jeg er utilfreds med, at du anholder mig” eller ”Jeg kan ikke lide den måde, som du gennemfører politiforretningen på”, ville disse ikke være strafbare. Vagn Greves opfattelse er således, at strafferettens opgave i denne type lovovertrædelser bliver at fungere som en lærebog i etikette.¹²²

Der synes da også både at være holdepunkter for og imod en kriminalisering af forevisningen af fuck-fingeren til polititjenestemænd. Som tidligere nævnt sender kriminaliseringen af en bestemt type adfærd et bestemt signal; statsmagten ønsker at en bestemt adfærd stoppes eller i hvert fald begrænses. Det der taler for at kriminalisere forevisningen af fuck-fingeren er således, at regeringen herved sender et signal om, at der er tale om uønskelig adfærd. I dette signal

¹¹⁹ Henricson, Politiret, side 843

¹²⁰ Ibid., side 847

¹²¹ Greve, Bånd på hånd og mund, side 27-28

¹²² Ibid., side 28

ligger vel også et mål om, at alle borgere respekterer de offentlige institutioner og dermed også respekterer demokratiet og dets værdier.

Respekten og ærefrygten for politiet er ligeledes noget af det, som taler for at kriminalisere respektløs opførsel, herunder f.eks. forevisningen af fuck-fingeren. Tillader man denne form for ”forhånende” adfærd, kan man forestille sig, at politiet nemt kan komme til at fremstå som nogen, som finder sig i hvad som helst og som ikke griber ind. Politiets omdømme kan således i yderste konsekvens være et omdømme, som ”de ikke-handlekræftige” og ”dem, som er lette at ydmyge og nedgøre”, hvilket kan smitte af på befolkningens villighed til at følge politiets anvisninger eller på anden måde udvise manglende samarbejdsvillighed.

I forlængelse heraf kan der argumenteres for, at fuck-fingeren er en af flere ringeagtsytringer, som nok er i den milde ende af skalaen, men som kan blive ”startskuddet” eller ”forløberen” i forbindelse med en konflikt mellem en borger og politi – forstået på den måde, at fuck-fingeren bliver første skridt i en konflikt, som gradvist optrappes og kan ende i vold, trusler eller anden kriminalitet, hvis ikke polititjenestemanden har mulighed for at gribe ind. Hensynet til at gribe ind *før* en situation udvikler sig til noget farligt, taler således for at kriminalisere forevisningen af fuck-fingeren. Heri ligger også en formodning om, at forevisningen af fuck-fingeren potentielt kan opildne eller indirekte opfordre andre personer til at rette deres vrede mod politiet, hvilket både kan vanskeliggøre politiets arbejde og potentielt skabe en farlig situation.

Det kan dog også have en konfliktoptrappende effekt, at politiet griber ind overfor en person, som foreviser fuck-fingeren. Dette illustreres bedst med henvisning til ovenfor refererede sag AM 2009.11.16 Ø (Bornholmer-dommen). I sagen startede tiltalte med at forevise fuck-fingeren til en polititjenestemand, tilsyneladende uden nogen speciel anledning hertil, hvorefter polititjenestemanden rettede henvendelse til tiltalte. Herefter fremsatte tiltalte en række verbale ringeagtsytringer, hvorefter han begyndte at forlade stedet. Herefter forsøgte polititjenestemanden at køre fra stedet på sin tjenestemotorcykel, men tiltalte trådte ud foran (det vides ikke, om dette var en bevist handling), hvorefter konfrontationen mellem de to fortsatte, hvorunder den tiltalte fortsatte sine ringeagtsytringer. Dette gav anledning til en sigtelse for overtrædelse af straffelovens § 121, og en eskalation af situationen, hvorunder tiltalte blev anholdt med magt og herunder fremsatte en række trusler mod polititjenestemændene, som han ligeledes blev dømt for. I forlængelse heraf er det nærliggende at konkludere, at den tiltalte ikke ville have fremsat truslerne, hvis ikke polititjenestemanden i den givne situation havde rettet henvendelse

til ham, da han foreviste fuck-fingeren. Dette vil selvsagt ofte være situationen, og det at påtale af et forhold *kan* udløse yderligere straffelovsovertrædelser bør selvfølgelig ikke i sig selv gøre, at strafbare lovovertrædelser ikke forfølges, men det kan indgå i vurderingen af, om det er mere hensigtsmæssigt at ”vende den anden kind til”.

Endnu et argument for at kriminalisere forevisningen af fuck-fingere til polititjenestemænd, er hensynet til den enkelte polititjenestemands psykiske arbejdsmiljø og generelle velbefindende. Henset til karakteren af de opgaver, som politiet er sat i verden for at varetage, er der ingen tvivl om at disse i høj grad er mere udsatte for verbale og fysiske angreb, som i sidste ende kan tænkes at have psykiske konsekvenser for den enkelte polititjenestemand. Dette taler således for at yde disse en særlig beskyttelse, også mod angreb som den civile borger ikke beskyttes imod.

Imod at gøre det strafbart at forevise fuck-fingeren til politiet taler, at der ”bare” er tale om et fingertegn. Der sker ingen fysisk personskade og det er næppe til stor gene for politiets udførelse af deres arbejde, at der imens politiet udfører deres arbejde, står en person og viser sin fuck-finger. I forlængelse heraf kan det anføres, at forevisningen af fuck-fingeren vel ofte vil strække sig over relativt kort tid, og at det nogenlunde let for polititjenestemanden at kigge den anden vej og således ignorere ringeagtsytringen.

Herudover kan der argumenteres for, at fuck-fingeren vel nærmere udtrykker en generel utilfredshed – á la ”fuck the police” – i modsætning til verbale ringeagtsytringer, som umiddelbart kan være grovere, fordi disse kan rettes mod den forurettede polititjenestemands race, køn, seksualitet, udseende med mere, og på den måde kan disse således differentieres på en måde, at de føles mere krænkende for den enkelte polititjenestemand. Skulle man opstille et barometer over ringeagtsytringernes grovhed, kan der således argumenteres for, at fuck-fingeren bør placeres i den mildeste ende heraf.

Vagn Greve anfører da også, at man ved at fremsætte ringeagtsytringer overfor polititjenestemænd i virkeligheden krænker mindre, end man gør når man fremsætter ringeagtsytringer overfor privatpersoner. Han eksemplificerer det således:

*”Når en vred borger råber svin efter politibetjenten, er det ingen krænkelse af personen som sådan, men af personens rolle, og krænkelsen kan derfor hænges ind i garderoben sammen med uniformen.”*¹²³

Et sidste (og vigtigt) argument for ikke at kriminalisere forevisningen af fuck-fingeren (og vel ringeagtsytringer generelt) er hensynet til ytringsfriheden. Ytringsfriheden er et af de bærende fundamentet i en demokratisk retsstat som det danske. Derfor er det også vigtigt, at der indrømmes borgerne en vis ret til at kritisere myndighedsudøverne.

Som det ses af ovenstående diskussion, er der både holdepunkter for og imod at gøre forevisningen af fuck-fingeren til polititjenestemænd strafbare. Det er min opfattelse, at der selvfølgelig skal være et strafferetligt værn som beskytter polititjenestemænd mod vold og trusler – og endda også mod grovere tilsvininger. I relation til fuck-fingeren er det dog min vurdering, at en kriminalisering af fuck-fingeren ikke tjener noget sagligt formål, men nærmere er et udtryk for en overkriminalisering. Det er næppe holdbart at påstå, at nogens personlige ære eller stolthed krænkes ved at blive forevist fuck-fingeren. Særligt fordi fuck-fingeren, som ovenfor anført, vel må anses for en af de mere generelle udtryk for mishag/ringeagt, end f.eks. verbale ringeagtsytringer som kan nuanceres og tilpasses til f.eks. at være racistiske eller på anden måde rette sig mere personligt mod polititjenestemanden. Samtidig er fuck-fingeren vel efterhånden så alment brugt, at både befolkningen og polititjenestemænd er vant til at se den, også på tidspunkter hvor denne ikke er rettet mod nogen, at tegnet vel næppe forarger længere. Samtidig er det svært at forestille sig en situation, hvor forevisningen af fuck-fingeren reelt er til skade for politiets arbejde. Ud fra disse betragtninger er det således min opfattelse, at en kriminalisering af fuck-fingeren når denne forevises isoleret (altså uden at der fremsiges andre ringeagtsytringer imens), ikke bør straffes efter hverken straffelovens § 121 eller ordensbekendtgørelsens § 3, stk. 1.

7. Retssikkerhedsmæssige overvejelser

7.1 Det strafferetlige legalitetsprincip

Når jeg fortæller folk, at omdrejningspunktet for dette speciale er forevisningen af fuck-fingeren til politiet, får jeg ofte spørgsmålet: ”Må man så række fuck til politiet?”, og hver gang

¹²³ Greve, Bånd på hånd og mund, side 121

kommer jeg med et tøvende svar – noget i retning af: ”Tjoh, det kommer lidt an på omstændighederne”. Problemstillingen bliver således, om ikke det er problematisk i forhold til det strafferetlige legalitetsprincip, at jeg – som det sidste halvandet år har beskæftiget mig med området og samtidig udfærdiger denne afhandling – ikke kan svare entydigt på dette spørgsmål.

Som det ses af ovenstående analyse kan der ikke udstikkes nogle klare kriterier for, hvornår domstolene finder, at der er realiseret en overtrædelse af straffelovens § 121 ved forevisningen af fuck-fingeren. Dette gør, at retspraksis på mange måder synes modstridende – eller i hvert fald uensartet. Dette skyldes formentlig, at der ved hver enkelt sag er tale om skønsmæssige vurderinger af de konkrete omstændigheder, hvorunder fuck-fingeren bliver forevist. I forlængelse heraf synes det således relevant at overveje, om dette er et problem i forhold til det strafferetlige legalitetsprincip.

Som en del af det strafferetlige legalitetsprincip følger det, at borgere ved at læse loven kan finde ud af, hvad der er deres pligt og ret.¹²⁴ Princippet følger ligeledes af straffelovens § 1, som slår fast, at der alene kan pålægges straf for et forhold, hvis strafbarhed er hjemlet ved lov. En del af det strafferetlige legalitetsprincip består således i, at loven skal formuleres således, at loven angiver den strafbare handling tiltrækkelig præcist.

Det synes derfor interessant at rejse spørgsmålet om, om ikke det er problematisk at retspraksis er så uensartet på området, at det næsten kan forekomme umuligt at forudsige udfaldet. Som eksempel på en sag, hvor sagens omstændigheder var ganske ukomplicerede, men hvor sagens udfald alligevel ikke var mulig at forudsige, var sagen i UfR 2017.1300 (Klaphat-dommen). I sagen påtaleopgav Statsadvokaten i Viborg i begge forhold, hvorefter Rigsadvokaten omgjorde denne beslutning, da denne mente, at der skulle rejses tiltale i begge forhold. Herefter frifandt byretten tiltalte i begge forhold, hvorefter sagen blev anket til landsretten, hvor tiltalte blev fundet skyldig i sagens forhold 2, men frifundet i sagens forhold 1. Fire forskellige instanser kom således frem til fire forskellige resultater.

I det strafferetlige legalitetsprincip har Menneskerettighedsdomstolen indfortolket et forudsigelighedskrav.¹²⁵ I kravet om lovens forudsigelighed ligger vel også et krav om, at den samme handling altid straffes efter samme bestemmelse, og dermed udløser samme straf. Der kan således rejse spørgsmålet, om det store overlap, som er mellem ordensbekendtgørelsens § 3, stk.

¹²⁴ Toftegaard, *Strafferet 1 – Ansvar*, side 33

¹²⁵ Baumbach i *TfK2013.10*, side 3

1, og straffelovens § 121 ikke giver anledning til at overveje, om dette strider imod det strafferetlige legalitetsprincips krav om forudsigelighed. Trine Baumbach anfører da også, i TfK 2013.105, at der er et problem med kravet om forudsigelighed, fordi der er en sådant overlap mellem ordensbekendtgørelsens § 3, stk. 1, om voldelig adfærd, og straffelovens § 244 om vold. Hun anfører om emnet:

” [...] det ikke er nok, at de enkelte straffebestemmelser isoleret set lever op til forudsigelighedskravet, hvis retstilstanden som sådan er uforudsigelig, fordi der ikke er klare pejlemærker for, hvornår et forhold risikerer at blive henført til særlovens straffebestemmelse, og hvornår forholdet risikerer at blive henført til straffelovens bestemmelse. Typisk vil bestemmelsen i straffeloven være en strafskærpesregel i forhold til en straffebestemmelse i særloven og kan følgelig ses som en sidestrafferamme til særlovsbestemmelsen, men uanset om dette er tilfældet, skal lovgiver - hvis en given adfærd kan straffes efter mere end en bestemmelse - sikre sig, at det er muligt at forudse på rimelig måde, om et forhold alene er en overtrædelse af særloven, eller om forholdet er omfattet af straffelovsbestemmelsen.¹²⁶

Det er min vurdering, at det samme overlap til en vis grad også er til stede mellem straffelovens § 121 og ordensbekendtgørelsens § 3, stk. 1, og at der derfor kan være samme legalitetsmæssige problemer herved, som Trine Baumbach udtrykker i TfK2013.105.

En løsning på dette problem kunne være, at det én gang for alle blev fastslået om forevisningen af fuck-fingeren skal anses for omfattet af straffelovens § 121 eller ordensbekendtgørelsens § 3, stk. 1. På nuværende tidspunkt foreligger der flest trykte domme hvor forholdet er henført under straffelovens § 121, men at bruge dette som argument for at forholdet således i fremtiden altid bør henføres herunder synes ikke korrekt, da der formentlig ligeledes findes en række bødeforlæg eller utrykte domme, hvor forholdet er henført under ordensbekendtgørelsens § 3, stk. 1.

Derudover kunne et ønskværdigt scenarie være, at der ikke blev foretaget en så konkret vurdering af sagens omstændigheder, som der gøres nu, da dette også kan være et problem i relation til forudsigelighedskravet. Såfremt det blev fastlagt, om forevisningen af fuck-fingeren (og andre ringeagtsytringer) klart var omfattet af bestemmelsen eller ej, ville dette selvsagt leve bedre

¹²⁶ Baumbach i TfK2013.105

op til kravet om forudsigelig. Man kunne jo ønske, at Højesteret fik anledning til at tage stilling til en eller flere sager om forevisningen af fuck-fingeren til polititjenestemænd.

7.2 Bødeforlægs betydning for retstilstanden

Da der oftest alene er tale om bødestraf i sager om overtrædelse af straffelovens § 121, afgøres størstedelen af sagerne med et bødeforlæg i medfør af retsplejelovens § 832. I disse sager erkender den tiltale således sin skyld uden en hovedforhandling i retten mod at betale en bøde.

Problemet hermed er, at der i disse bødeforlæg også befinder sig en række sager, hvor anklagemyndigheden ikke er overbeviste om den sigtedes skyld. Når Statsadvokaterne træffer afgørelse om, at der i en sag skal rejses tiltale, er det ikke altid ensbetydende med, at Statsadvokaturen er overbevist om tiltaltes skyld. Statsadvokaten vil også i nogle tilfælde rejse tiltale, fordi der er tale om en type sag, som ”ikke bør afgøres på skrivebordet”, fordi der er en sådan tvivl om, hvorvidt de faktiske omstændigheder er omfattet af straffelovens § 121’s anvendelsesområde. Dette var f.eks. tilfældet i en sag, som tidligere er refereret, vedrørende en ringeagtsytring, som den forurettede fængselsbetjent ikke selv overhørte på grund af raslen med et sæt nøgler. Statsadvokaten mente, at der var en sådan tvivl om, hvorvidt overfaldsbetingelsen var opfyldt, at retten burde have anledning til at tage stilling til spørgsmålet. Sagen blev dog afgjort med et bødeforlæg fra politiet og fik dermed ikke den forventede domstolsprøvelse. Ud fra de betragtninger som blev gjort under afsnit 2.4.6, var overfaldsbetingelsen dog formentlig ikke opfyldt, og der var således en mulighed for, at den tiltalte kunne være blevet frifundet, hvis sagen var blevet behandlet ved domstolene.

Det er altså meget uhensigtsmæssigt at sager, hvori der er en så stor tvivl om skyldsspørgsmålet, afgøres med et bødeforlæg – særligt fordi disse ofte betales af den sigtede uden de store protester. Der kan være mange grunde til, at en tiltalt vælger at vedtage bødeforlægget frem for at tage sagen i retten. Først og fremmest er det for mange personer en overvældende oplevelse at skulle i retten, og den oplevelse vejet op mod bødens størrelse, kan medføre, at den tiltalte hellere vil betale bøden og dermed få sagen ud af verden. Derudover vil en domstolsprøvelse medføre betaling af sagsomkostninger, såfremt den tiltalte dømmes, hvilket kan undgås ved at vedtage bødeforlægget. Men derudover – og måske det mest afgørende – handler bødevedtagelsen måske om, at når man modtager et brev fra politiet, hvori der står, at man skal betale en bøde, så gør man det. De fleste antager vel, at når politiet/anklagemyndigheden skriver, at du har overtrådt en bestemmelse i straffeloven, så er det fordi, at de er overbeviste om skylden. I

de tilfælde, hvor den tiltalte således godt er klar over, at han har foretaget den handling, som beskrives i bødeforlægget, vil det være naturligt for ham/hende at antage, at politi/anklagemyndighed ved deres udstedelse af bøden har vurderet, at forholdet er strafbart. Det må altså antages, at de personer som modtager bødeforlægget oftest ikke er klar over, om deres handling er omfattet, men alene stoler på anklagemyndighedens vurdering, og dermed ikke ser nogen idé i at få sagen prøvet for domstolene.

Det ses således at være meget uhensigtsmæssigt, at sager med usikkerhed om skyldsspørgsmålet, herunder særligt sager om forevisningen af fuck-fingeren hvor de konkrete omstændigheder har stor betydning og hvor der både i praksis er domsfældelser og frifindelser, afgøres med et bødeforlæg. Dette giver en frygt for, at det i virkeligheden er Statsadvokaturerne og ikke domstolene, som skaber praksis i sager om overtrædelser af straffelovens § 121. På den måde risikeres også en gradvis udvidelse af bestemmelsens anvendelsesområde, hvormed forhold som ved en domstolsprøvelse havde ført til frifindelse, kommer til at være omfattet af bestemmelsen i praksis.

8. Konklusion

Krænkelser af statsmagten, både de fysiske og de verbale, er altid blevet straffet strengt. Det var f.eks. allerede ifølge Danske Lov strafbart at tale ilde om regeringen. At straffelovens § 121 i dag kriminaliserer det at overfalde nogen, hvem det påhviler at handle i medfør af offentlig tjeneste eller hverv, med hån, skældsord eller anden fornærmelig tiltale, er således ikke et nyt fænomen.

Formålet med nærværende afhandling har været at fastlægge den strafbare undergrænse af straffelovens § 121 med udgangspunkt i retspraksis om forevisningen af fuck-fingeren til polititjenestemænd, herunder udlede hvilke momenter som domstolene tillægger vægt ved denne vurdering. Samtidig har formålet være at identificere beskyttelseshensynet bag bestemmelsen.

Bestemmelsen åbner, pga. sin brede formulering, op for, at det i høj grad er domstolene der med deres fortolkning af bestemmelsen definerer gældende ret. Da fuck-fingeren må betegnes som en ringeagtsytring, som balancerer på grænsen af det strafbare område, inddrager domstolene ved vurderingen af dennes strafbarhed, en række momenter, som skal afgøre om forevisningen af fuck-fingeren i den givne situation, kan anses for hån, skældsord eller anden fornærmelig tiltale i straffelovens § 121's forstand.

Først og fremmest inddrager domstolene, som et moment der taler for at straffe, hensynet til, at forevisningen af fuck-fingeren sker samtidig med, at gerningsmanden fremsætter verbale ringeagtsytringer, som isoleret set er omfattet af straffelovens § 121. I disse sager ville der dog formentlig være sket domsfældelse uanset om fuck-fingeren blev forevist eller ej, hvorfor denne type sager næppe belyser retstilstanden nævneværdigt. Det interessante er dog, at domstolene også i praksis ses at have dømt for fuck-fingeren, når denne vises samtidig med at der fremsættes verbale ytringer, som næppe kan betegnes som ringeagtsytringer omfattet af straffelovens § 121. Dette peger i retning af, at to forhold, som isoleret set er på eller under grænsen for det strafbare område, kan "løfte" hinanden til at udgøre én samlet overtrædelse af straffelovens § 121.

Et andet moment, som domstolene inddrager, både i sager om overtrædelse af straffelovens § 121 og overtrædelse af ordensbekendtgørelsens § 3, stk. 1, er hensynet til om der er udenforstående, som har overværet forevisningen af fuck-fingeren. Ved overtrædelser af ordensbekendtgørelsens § 3, stk. 1, skyldes dette at netop de udenforstående er beskyttelsesobjektet, mens der ved overtrædelser af straffelovens § 121 kan være flere forskellige grunde til at inddrage dette hensyn, som fx hensynet til at polititjenestemændene ikke "taber ansigt" og af almenpræventive grunde.

Endnu et hensyn som tillægges vægt er hensynet til, om tegnet forevises i nær tilknytning til en igangværende politiforretning mellem gerningsmanden og politiet. Selvom det i litteraturen anføres, at der bør udvises tilbageholdenhed med tiltalerejsning i sager, hvor ringeagtsytringen fremkommer under en anholdelsessituation, og dette da også synes rimeligt, ses der ikke alene at være frifindende domme i sådanne situationer. Herom kan det således konkluderes, at det, at gerningsmanden foreviser fuck-fingeren, som en reaktion på et indgreb fra politiets side, ikke altid har diskulperende effekt.

Hensynet til om gerningsmanden er til skade for politiets arbejde ved forevisningen af fuck-fingeren ses ikke at være tillagt betydning i retspraksis, selvom dette i litteraturen og forarbejder nævnes som et af de afgørende beskyttelseshensyn. En forklaring herpå kan dog være, at forevisningen af fuck-fingeren næppe skader en politiforretning på samme måde, som fremsættelsen af verbale ringeagtsytringer kan gøre.

Hensynet til om gerningsmanden har forevist fuck-fingeren gentagne gange er ej heller behandlet eksplicit i retspraksis, men må alligevel formodes at blive tillagt en vis vægt ved vurderingen af, om kränkelsen er tilstrækkelig til at udgøre en overtrædelse af straffelovens § 121, særligt fordi det synes nærliggende at konkludere, at kränkelsen bliver forstærket og forlænget, jo flere gange tegnet forevises.

Analysen af retspraksis viser, at momenterne som inddrages i domstolenes vurderinger af denne type sager i høj grad er domstolsskabte. Analysen viser samtidig, at der ikke kan opremses nogle momenter som *skal* være til stede, for at en forevisning af fuck-fingeren kan anses for omfattet af straffelovens § 121. Det er således ikke muligt at opstille retningslinjer, tommelfingerregler eller vejledninger for, hvornår forevisningen af fuck-fingeren er strafbar, da der vil være tale om en meget konkret vurdering af de omstændigheder, hvorunder fuck-fingeren er forevist, fra gang til gang.

Analysen viser ligeledes, at der er en række forskelle på hvornår der realiseres en overtrædelse af straffelovens § 121 og ordensbekendtgørelsens § 3, stk. 1, men samtidig at der også er et stort overlap mellem bestemmelserne, og at der således ikke umiddelbart synes at kunne trækkes en klar grænse imellem de to bestemmelser. Dette giver anledning til at overveje, om der er et sådant overlap mellem de to bestemmelser, at dette er problematisk i forhold til kravet om forudsigelighed, som er en del af det strafferetlige legalitetsprincip. Der synes ikke umiddelbart at være belæg for at konkludere, at der *er* et sådant problem, men heller ikke belæg for at konkludere, at problemet ikke er til stede. Dette vil kræve en endnu mere dybdegående behandling af problemstillingen. I forlængelse heraf vurderes det dog, at det er problematisk at så mange af de sager, hvori der ikke er tvivl om de faktiske omstændigheder i en sag, men hvori tvivlen er, hvorvidt den sigtede overhovedet har realiseret en overtrædelse af straffelovens § 121 (og ordensbekendtgørelsens § 3, stk. 1), afgøres et bødeforlæg. Dette synes problematisk, da det kan føre til, at retstilstanden i høj grad bliver fastlagt på Statsadvokaturenes skriveborde i tvivlstilfælde, hvor det havde været mere hensigtsmæssigt, at domstolene fik anledning til at tage stilling til sagerne og dermed udformede retstilstanden.

I relation til beskyttelseshensynet bag straffelovens § 121, synes dette oprindeligt at have været beskyttelsen af den enkelte politimand og hans mulighed for at udføre sit arbejde uden at risikere diverse overfald. I de senere år er der dog kommet yderligere fokus på beskyttelsen af politiets omdømme og respekten for politiet som myndighed, herunder særligt med landsrettens

afgørelse i UfR 2015.1378 (Klagesags-dommen) og respektpakkens indførelse i 2016. Der er således indikationer i både praksis og litteraturen på, at begge beskyttelseshensyn på nuværende tidspunkt er til stede ved anvendelsen af bestemmelsen. Måske er der i virkeligheden ikke så stor en forskel på de to, da beskyttelsen af politiets omdømme og respekten for politiet som institution i virkeligheden er en forudsætning for, at den enkelte polititjenestemand behandles ordentligt og at han derved får anledning til at udføre sin funktion så effektivt som muligt.

Man kan i forlængelse heraf stille sig selv spørgsmålet: Er det overhovedet nødvendigt at kriminalisere en finger? Der er både holdepunkter for og imod. Imod taler, at politiet som magtudøver bør tåle at blive mødt med en vis ringeart, og at politiets indgriben i så små lovovertrædelser, som f.eks. forevisningen af fuck-fingeren, vil medføre at skellet mellem borger og politi bliver større. For kriminaliseringen taler dog, at en kriminalisering af selv de mindste ringeagtsytringer, sender et signal om, at adfærden er uønskeligt, og at man med dette også signalerer et ønske om, at alle borgere respekterer de offentlige institutioner og dermed også respekterer demokratiet og dets værdier.

9. Litteratur

Artikler

- TfK2013.105, Trine Baumbach: Det strafferetlige legalitetsprincip - i straffeloven og i Menneskerettighedskonventionen Om begrænset udvidende fortolkning og forudsigelighed

Bøger

- Baumbach, Trine (2014) Strafferet og menneskeret. København: Karnov Group.
- Blume, Peter (2011) Retssystemet og juridisk metode, København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag
- Greve, V. & Bonde, N. & Scharf, O. (1981) Kommenteret normalpolitivedtægt. København: Juristforbundets Forlag
- Greve, V. & Elholm, T. (2011) Forbrydelserne. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag
- Greve, Vagn (2008) Bånd på hånd og mund – strafforfølgning eller ytringsfrihed? København Ø: Jurist- og Økonomforbundets Forlag
- Henricson, Ib (2016) Politiret. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Krabbe, Oluf H. (1935) Borgerlig Straffelov. København: G. E. C. Gads Forlag
- Hurwitz, Stephan (1970) Den Danske Kriminalret: Speciel del. København: Gad
- Riis, T. & Trzaskowski, J. (2013) Skriftlig jura - den juridiske fremstilling. København K: Ex Tuto Publishing A/S
- Toftegaard Nielsen, Gorm (2013) Strafferet 1 - Ansvar. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag
- Toftegaard Nielsen, G., Elholm, T. & Niels Jakobsen, M. (2017) Kommenteret straffelov, speciel del. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Vestergaard, J. & Dorph, A. & Rahbæk, H. & Røn, J. & Rørdam, T. (2013) Forbrydelser og andre strafbare forhold. Gylling: Gjellerup

Hjemmesider

- Avisen. Politiet: Folk har ingen respekt for os. Fundet [28/05/2018]. På [https://www.avisen.dk/politiet-folk-har-ingen-respekt-for-os_254560.aspx]
- Den danske ordbog. Mørketal. Fundet [25/05/2018]. På [<https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=mørketal>]
- Karnov Group. Fundet [25/05/2018]. På [<https://pro.karnovgroup.dk>]
- Anklagemyndighedens vidensbase. Fundet [25/05/2018]. På <http://www.anklagemyndigheden.dk/da/viden>
- Gyldendal. Den store danske. Hæfte. Fundet [25/05/2018]. På <http://denstoredanske.dk/index.php?sideId=95121>
- Folketinget. Svar på spørgsmål nr. 35 af den 16. oktober 2013. Fundet [25/05/2018]. På <http://www.ft.dk/samling/20131/almdel/reu/spm/35/svar/1092835/1305486/index.htm>
- Politi. Om straffeattester. Fundet [25/05/2018]. På [https://www.politi.dk/da/borgerservice/straffeattest/om_straffeattester/]

Lovgivning

- Almindelig Borgerlig Straffelov af 1866
- Bekendtgørelse 2005-06-20 nr. 511 om politiets sikring af den offentlige orden og beskyttelse af enkeltpersoners og den offentlige sikkerhed mv., samt politiets adgang til at iværksætte midlertidige foranstaltninger
- Lov 2016-12-27 nr. 1728 om ændring af straffeloven, lov om fuldbyrdelse af straffeloven m.v. og forskellige andre love (Øget respekt for det offentlige rum, offentlige myndigheder og personer i offentlig tjeneste m.v.)
- Lovbekendtgørelse 2010-01-18 nr. 135 om restaurationsvirksomhed og alkoholbevilning m.v.
- Lovbekendtgørelse 2017-08-09 nr. 977 Straffeloven
- Lovbekendtgørelse 2017-09-22 nr. 1101 Retsplejeloven

Retspraksis

- AM 2009.11.16 Ø (Bornholmer-dommen)
- AM 2013.10.23 Ø
- AM 2017.06.14 B (Cyklist-dommen)

- Dom afsagt af retten i Herning den 31. maj 2012 (Bøssemager-dommen). Fundet [25/05/2018]. På <https://www.domstol.dk/Herning/nyheder/domsresumeer/Pages/Fri-findelseforh%C3%A5nligellerforn%C3%A6rmeligtiltalemodbetjent-domaf31maj2012.aspx>.
- TfK 2001.113
- TfK 2001.145 (Spritbilist-dommen)
- TfK2000.97/2
- TfK 2012.694/1
- TfK 2016.13/1
- TfK 2016.316/1
- TfK 2017.1300 (Klaphat-dommen)
- UfR 1899.773 H
- UfR 1936.1 H
- UfR 1938.576
- UfR 1982.698 V
- UfR 2003.2548 V (Hvilestue-dommen)
- UfR 2012.3166 Ø
- UfR 2015.1873 Ø (Klagesags-dommen)
- Utrykt dom af den 23. januar 2015, afsagt af Retten i Aalborg (Politigårds-dommen)
- Utrykt dom af den 17. december 2015 afsagt af Retten i Esbjerg (Esbjerg-dommen)
- Utrykt dom af den 7. november 2011 afsagt af Retten i Svendborg (Svendborg-dommen)
- VLD 12.11.1984

Forarbejder, Rigsadvokatmeddelelser, rapporter m.v.

- Betænkning afgivet af straffelovskommissionen af 9. november 1917 (udgivet år 1923)
- Betænkning angaaende de af den under 11. august 1905 nedsatte straffelovskommission udarbejdede forslag indeholdende udkast til love vedrørende den borgerlige straffelovgivning med motiver, efter justitsministeriets anmodning udarbejdet af Carl Torp (udgivet år 1917)

- Indsats vedrørende chikane, trusler og vold mod ansatte i politi og anklagemyndighed: Rapport udarbejdet af en arbejdsgruppe nedsat med repræsentanter fra Rigspolitiet, Rigsadvokaten, Politiforbundet og Østjyllands Politi, 2013.
- Rapport fra den af justitsministeriets samarbejdsudvalg for politiet den 11. maj 1984 nedsatte arbejdsgruppe vedrørende ringeagtsytringer over for polititjenestemænd
- Respektpakken: http://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Pressemeddelelser/pdf/2016/Publikation_Justitsministeriets_Respektpakke.pdf
- Rigsadvokatmeddelelse af den 8.11.2017 – Chikane, trusler og vold mod offentligt ansatte mv. (§ 119, § 119 a og § 121)
- Rigsadvokatmeddelelse af den 15.5.2018 – Ordensbekendtgørelsen
- Rigsadvokatmeddelelse af den 16.12.2005 - Ordensbekendtgørelsen - Sanktionspåstande i sager om overtrædelse af bekendtgørelse om politiets sikring af den offentlige orden mv. (ordensbekendtgørelsen)-1
- Straffelovrådets betænkning om straffastsættelse og straffeloven I (betænkning 1424/2002)